

reo[®]-rapportage

Stichting Pensioenfonds PGB - Derde kwartaal 2018

Inhoud

Inleiding	4
Terugblik kwartaal	4
PRI in Person-conferentie in San Francisco	4
Rentmeesterschap in Japan ontwikkelt zich	5
Britse overheid verschaft helderheid over duurzaamheid en zorgplicht	5
Overheidsbeleid	6
Engagement prioriteitsbedrijven	7
Engagement casestudies	8
Engagementprojecten	14
Engagement per onderneming - Risico: hoog	21
Engagement per onderneming - Risico: bovengemiddeld	22
Engagement per onderneming - Risico: matig	23
Engagement per onderneming - Risico: laag	24
Milestones per onderneming	26
Bijlage: Viewpoints 2018	40
Bijlage: 2018 engagementprioriteiten	41

Introductie

In dit verslag vindt u gedetailleerde informatie over de manier waarop wij het afgelopen kwartaal (mede) namens u ondernemingen hebben aangesproken en wat de uitkomsten zijn van ons engagement (mijlpalen).

Wij hebben het afgelopen kwartaal 89 ondernemingen aangesproken en 33 mijlpalen bereikt. Deze mijlpalen zijn doorgaans de uitkomst van engagement in eerdere kwartalen.

Terugblik kwartaal

Extreme en steeds vernietigender weersomstandigheden lijken iedere zomer gebruikelijker te worden. Ook 2018 was geen uitzondering: van de verwoestende branden in Californië, Portugal en Griekenland en de dodelijke overstromingen als gevolg van zware stortregens in India, Japan en Tunesië, tot de wervelstormen van Florence en Mangkhut – diverse plekken in de wereld werden getroffen door extreme weersomstandigheden. Het zou ons niets verbazen als de uiteindelijke rekening voor alle wereldwijde klimaatgerelateerde rampen dit jaar nog weer hoger uitpakt dan de financiële schade van 2017, die door de Zwitserse herverzekeraar Swiss Re is geschat op \$ 306 miljard.

In een belangrijke toespraak over klimaatactie heeft secretaris-generaal van de Verenigde Naties Antonio Guterres gewezen op de gevaren van een ‘onstuitbare’ opwarming van de aarde. Hij drong er bij de wereldleiders op aan om klimaatverandering nog sneller in te perken. Kort daarna kwamen beleidsmakers in San Francisco bijeen voor de Climate Action Summit. Bij die top (die wij eveneens hebben bijgewoond) werden toezeggingen gedaan over vijf nieuwe speerpunten: gezonde energiesystemen, inclusieve economische groei, duurzame gemeenschappen, land- en oceanabeheer, en transformatieve klimaatbeleggingen.

Wij blijven de ondernemingen waarin we beleggen aanspreken op een nog betere beheersing van de risico's en kansen van klimaatverandering. Ons plan is om in te spelen op de vaart die deze verklaringen achter het proces zetten en om nog steviger op actie aan te dringen.

We hebben het afgelopen kwartaal verder gewerkt aan de verfijning van onze methodologie voor het ontwikkelen, uitvoeren en volgen van onze engagementsinpanningen binnen het kader van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Ons streven: het nog beter in kaart brengen van de positieve sociale en milieugevolgen van onze engagementsactiviteiten. De afstemming van de 169 SDG-subdoelen op onze thema's is afgerond; we weten nu helder op welke van de meer dan 40 SDG-subdoelen we ons willen richten. Onze overtuiging is dat we met ons engagement op die doelen het meeste effect kunnen hebben en daardoor een positieve verandering kunnen bewerkstelligen.

PRI in Person-conferentie in San Francisco

Op reis

De PRI in Person-conferentie werd dit jaar gehouden in San Francisco. Wij waren er ook bij. Een paar weken eerder nam Californië de wet SB 100 aan, een programma dat voorziet in 100% CO₂-vrije elektriciteit voor de hele staat (gelijk aan de op vier na grootste economie ter wereld) in 2045. Dat de wet er is gekomen, is te danken aan de California State Treasury, die de conferentie opende. De Treasury benadrukte de belangrijke rol voor beleggers bij de financiering van de doelstelling.

Hoog op de agenda stond ook klimaatverandering, mede omdat de Global Climate Action Summit op dat moment ook in San Francisco werd gehouden. De stad was vol wetgevers, ngo's en ondernemingen, die overheden over de hele wereld opriepen om nog meer werk te maken van de aanpak van klimaatverandering, in het bijzonder met het oog op de eerstvolgende deadline van het klimaatakkoord van Parijs. Hoewel de bijeenkomst vanuit een investeringsperspectief inhoudelijk niet zoveel voorstelde, was het toch ook een beetje een viering van wat er ook zonder de steun van de federale overheid wél in de Verenigde Staten was gerealiseerd. De top fungeerde verder als platform waar diverse ondernemingen en organisaties aankondigden hoe ze de toegezegde inzet in praktische zin wilden verhogen.

In het kader van de PRI-conferentie kregen we de kans om te overleggen met de groep ondertekenaars die zich op dit moment bezighouden met de Tax Engagement Group van de PRI. Zo is er een rondetafelbijeenkomst over belastingen gehouden, waarbij diverse ondernemingen zijn aangeschoven (Apple, Alphabet). Tot slot hebben we in een panelbijeenkomst gesproken over de manier waarop beleggers ondernemingen op cybeveiligheid kunnen analyseren en ze daarop kunnen aanspreken.

Rentmeesterschap in Japan ontwikkelt zich

Op reis

In juli waren we in Tokio. We hebben daar met een aantal grote ondernemingen gesproken, waaronder **Takeda Pharmaceutical** dat op het punt staat om het Britse **Shire** over te nemen. De voorgenomen acquisitie is de grootste ooit door een Japanse onderneming. Verder waren we de belangrijkste spreker bij een seminar voor lokale pensioenfondsen over de verwerking van ESG-aspecten in beleggen. Dit seminar werd bijgewoond door afgevaardigden van grote fondsen in de publieke sector (zoals het pensioenfonds van de overheid), naast ook kleinere bedrijfspensioenen.

BMO vierde met deze reis ook een decennium intensieve reo-gesprekken over duurzaamheid in Japan. In 2008 schreven wij samen met andere partijen het Asian Corporate Governance Association witboek over corporate governance in Japan. Dat was het begin van tien jaar hard werken aan de hervorming van 's lands werkwijzen op het gebied van corporate governance en rentmeesterschap ('stewardship'). In eerste instantie was er veel verzet en liet verandering lang op zich wachten. Achteraf gezien heeft onze inmenging bijgedragen aan brede hervormingen van de corporate governance in Japan.

Stukje bij beetje zien we lokale beleggers engagementsactiviteiten ontplooiën, al is het aantal nog beperkt. Vooraanstaande lokale vermogensbeheerders schrikken er nog altijd voor terug om het voortouw te nemen bij directe contacten die tot positieve veranderingen moeten leiden en waarbij ze ondernemingen waarin ze beleggen voor de omgang met duurzaamheidskwesties op het matje roepen. De belangrijkste boodschap van de sessie was dan ook om lokale vermogensbeheerders aan te sporen een actievere rol op zich te nemen als 'rentmeesters' van vermogen en om met specifieke aanbevelingen te komen.

Britse overheid verschaft helderheid over duurzaamheid en zorgplicht

Overheidsbeleid

Een van de obstakels bij de invoering van verantwoord beleggen is onduidelijkheid in wet- en regelgeving over de afstemming van duurzaamheidsfactoren en de zorgplicht. Zoals uit het rapport van de UN PRI, Fiduciary Duty in the 21st Century blijkt, bestaat er in bepaalde markten nog altijd de achterhaalde perceptie dat het meewegen van factoren op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (ESG volgens de Engelse afkorting) kan betekenen dat er op rendement wordt ingeleverd. En dat ondanks alle bewijzen van het tegendeel.

De Britse overheid heeft nu nieuwe regels voor pensioenfondsbeheerders aangekondigd die een einde aan eventuele misverstanden moeten maken. Die regels vloeien voort uit een openbare raadpleging en volgen de aanbevelingen van twee evaluaties door de Britse Law Commission, een onafhankelijke organisatie met als taak wetgeving actueel te houden.

De exacte vereisten zijn afhankelijk van de omvang en van het soort pensioenregeling (beschikbare premieregeling (DC) of toegezegd pensioen (DB) of beide), maar omvatten in ieder geval het volgende:

- In de 'Verklaring beleggingsbeginselen' moet een pensioenfonds in ieder geval aangeven op welke manier er rekening wordt gehouden met 'financieel materiële afwegingen'. Volgens de definitie vallen ESG-factoren daaronder, met speciale aandacht voor klimaatverandering.
- In die verklaring moet ook worden aangegeven in hoeverre er rekening wordt gehouden met 'niet-financiële zaken' (als dat überhaupt het geval is). Dit verwijst naar ESG-besluiten die gebaseerd zijn op de mening van deelnemers en uitkeringsgerechtigden en niet zozeer op pure financiële afwegingen. Een voorbeeld is uitsluitingsbeleid voor ondernemingen met controversiële activiteiten (zoals wapens of tabak).
- In diezelfde verklaring moet een pensioenfonds eveneens aangeven wat het beleid is voor het 'rentmeesterschap' van de beleggingen (engagement en uitoefening van stemrecht).
- Met ingang van oktober 2020 moet een pensioenfonds daarnaast een 'verklaring van uitvoering' over het hierboven beschreven beleid afgeven.

Een controversieel eerder idee heeft het eindvoorstel uiteindelijk niet gehaald. In eerste instantie wilde men dat een pensioenfonds ook een verklaring zou afgeven waarin de mening van de deelnemers over ESG werd beschreven. In de consultatieronde werd echter duidelijk wat de praktische problemen waren bij het op een zinvolle manier verzamelen en samenvoegen van meningen van deelnemers. Na die aanpassing konden de resterende voorstellen in het algemeen op een warm onthaal rekenen, als waardevolle verduidelijking van best practice. De Britse voorstellen zijn hiermee ook goed afgestemd op de ontwikkelingen op Europees niveau, zoals de herziening van de aandeelhoudersrichtlijn.

Overheidsbeleid

Maand	Onderwerp	Initiatief
Januari	Ondernemingsbestuur	Wij hebben input geleverd op de consultatie van de Canadian Securities Administrators over de onafhankelijkheid van leden van de raad van bestuur en het auditcomité
Januari	Volksgesondheid	Wij hebben een brief over de Access to Medicine Index aan de Sustainability Accounting Standard Board over Biotechnologie en de farmaceutische industrie mede ondertekend
Maart	Ondernemingsbestuur	Wij hebben onze reactie gegeven op de consultatie van de Financial Reporting Council betreffende de voorgestelde herziening van de Britse Corporate Governance Code
Maart	Ondernemingsbestuur	Wij hebben onze reactie gegeven op de consultatie van de Corporate Governance Council in Singapore betreffende haar rapport met aanbevelingen
Mei	Arbeidsomstandigheden	Beleggersverklaring aan de regering Canada ter ondersteuning van de invoering van wetgeving over moderne slavernij
Mei	Corporate governance	Bijdrage aan de Financial Services Agency inzake de herziening van de Japanse corporate governance code
Juni	Aandeelhoudersrechten	Bijdrage aan de consultatie van de MSCI-index over de behandeling van structuren op basis van ongelijk stemrecht
Juni	Arbeidsomstandigheden	Ondertekening beleggersverklaring aan de Europese Commissie ter ondersteuning van de afstemming van due diligence-kader in de sector kleding en schoenen
September	Milieubeheer	Steunbetuiging aan de visieverklaring van de Ellen MacArthur Foundation over de New Plastics Economy, waarin een actieplan is geformuleerd voor een circulaire economie voor kunststoffen.

Engagement prioriteitsbedrijven

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de ondernemingen die op onze jaarlijkse prioriteitenlijst staan. Met deze ondernemingen - die de afgelopen vier kwartalen onderdeel vormden van uw portefeuille - hebben wij het afgelopen kwartaal contact gehad. De selectie van prioriteitsondernemingen is gebaseerd op een grondige analyse onder onze klanten, onze eigen ESG-risicoscores, eerdere engagementactiviteiten alsmede het oordeel en de expertise van ons Governance & Sustainable Investment team. Voor iedere prioriteit wordt aan het begin van het jaar vastgesteld wat de engagementsdoelstellingen zijn (zie bijlagen). De activiteiten zijn bij die prioriteitsondernemingen intensiever dan bij bedrijven waarmee we reactief engagen. Over onze contacten met ondernemingen brengen wij verslag uit in de vorm van casestudies. Dit betreft ondernemingen die het afgelopen kwartaal in positieve danwel negatieve zijn opgevallen. Voor uitgebreide informatie over onze engagementactiviteiten verwijzen wij u graag naar de web-based **reo**® Partner Portal.

Naam	Sector	ESG-risicoscore	Reactie op engagement	Thema's						
				Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering
Amazon.com Inc	Duurzame consumptiegoederen	Matig	Matig				●			
Associated British Foods PLC	Niet-duurzame consumptiegoederen	Voldoende	Voldoende			●	●	●		
Bayer AG	Gezondheidszorg	Voldoende	Voldoende		●			●		
Becton Dickinson and Co	Gezondheidszorg	Voldoende	Voldoende		●			●		
BHP Billiton Ltd	Basismaterialen	Voldoende	Goed	●					●	
CVS Health Corp	Gezondheidszorg	Voldoende	Voldoende		●			●		
General Electric Co	Industrie	Voldoende	Matig	●		●	●			
GlaxoSmithKline PLC	Gezondheidszorg	Voldoende	Goed					●		
HSBC Holdings PLC	Financiële instellingen	Voldoende	Goed		●				●	
International Consolidated Airlines Group SA	Industrie	Voldoende	Voldoende				●	●	●	
Kerry Group PLC	Niet-duurzame consumptiegoederen	Voldoende	Goed	●		●	●		●	
Mettler-Toledo International Inc	Gezondheidszorg	Voldoende	Voldoende		●					
Nestle SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Voldoende	Goed	●					●	
Roche Holding AG	Pharmaceuticals, Biotechnology	Voldoende	Voldoende					●		
Ryanair Holdings PLC	Industrie	Voldoende	Goed				●		●	
VF Corp	Duurzame consumptiegoederen	Voldoende	Matig			●	●			
Vistra Energy Corp	Nutsbedrijven	Voldoende	Voldoende							●
XPO Logistics Inc	Industrie	Voldoende	Voldoende	●			●		●	●

Reactie op engagement:

Goed: bereid tot dialoog en doorvoeren van aanbevelingen.

Voldoende: beschikbaar voor discussie, maar minder bereid tot doorvoeren van aanbevelingen.

Matig: geen reactie of niet bereid om dialoog aan te gaan.

Blanco: engagement net gestart of in afwachting van reactie

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Engagement casestudies

Onderneming: BASF SE

Land: Duitsland

Sector: Basismaterialen

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Goed

Thema: Milieubeheer

Onderwerp: Productveiligheid

Achtergrond

Tegen de achtergrond van de algemener gevoelde zorg over chemische veiligheid bevindt de sector landbouwchemicaliën zich momenteel in een overgangsfase. Aangescherpte wet- en regelgeving zoals REACH, de Europese regelgeving voor registratie, evaluatie, autorisatie en beperking van chemicaliën, zorgt in combinatie met veranderende eisen van de consument voor een nieuw speelveld voor spelers in deze sector. Hoewel landbouwchemicaliën maar een klein deel van de activiteiten van BASF uitmaken is het chemieconcern in onze optiek toonaangevend op het gebied van duurzaamheid (ESG), inclusief chemische en productveiligheid. We zijn met BASF in gesprek om te signaleren wat op dit moment de best practices zijn bij de beheersing van chemische en productveiligheid.

Actie

Wij hebben gesproken over de uitgebreide productportefeuille van BASF en over het team van 250 mensen dat zich bezighoudt met chemische en productveiligheid. De onderneming analyseert de productapplicaties van de eigen producten en merkt deze vervolgens aan als 'Accelerators' (aanzienlijke duurzame bijdrage), 'Performers' (basisstandaarden op het gebied van duurzaamheid), 'Transitioners' (duurzame kwesties worden aangepakt) en 'Challenged' (belangrijk duurzaamheidsprobleem met actieplan in ontwikkeling). In juni 2018 kreeg 27,3% van de producten het predicaat 'Accelerator', 68,3% 'Performer', 4,3% 'Transitioner' en 0,1% 'Challenged'. Deze indeling verandert voortdurend, omdat er zich altijd weer nieuwe standaarden en innovaties aandienen. Zo gaf BASF in onze conferencecall een voorbeeld van een 'Challenged'-product dat inmiddels was veranderd in een goede zakelijke kans.

Oordeel

Chemische en productveiligheid zijn aandachtsgebieden voor BASF, zoals ook blijkt uit het omvangrijke team dat zich hiermee bezighoudt en uit de werkzaamheden die plaatsvinden om de risico's en kansen in kaart te brengen die samenhangen met de productenportefeuille van BASF. De onderneming is sterk in de beheersing op dit punt en baseert zich op diepgaand inzicht in de producten en hoe deze door klanten worden gebruikt. We zien BASF als leider op het gebied van de beheersing van chemische en productveiligheid in de sector chemie. Als wij vergelijkbare ondernemingen op dit punt aanspreken, zullen wij dan ook de aanpak van BASF aanvoeren als een voorbeeld van best practice.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudies

Onderneming: Danske Bank A/S **Land:** Denemarken **Sector:** Financiële sector

Prioriteitsbedrijf: - **ESG-risicoscore:** **Reactie op engagement:** Goed

Thema: Zakelijk gedrag

Onderwerp: Witwassen

Achtergrond

Begin mei 2018 werd bekend dat Danske door de Deense toezichthouder was berispt voor witwassen. Dit blijkt bij de activiteiten in Estland, die in 2007 waren overgenomen en in 2015 werden beëindigd, schering en inslag te zijn geweest. Gedurende die periode zijn weliswaar problemen rond witwassen en slecht toezicht gemeld, maar het management is daar niet snel en effectief mee omgegaan. Danske heeft publiekelijk toegegeven hierin tekort te zijn geschoten en niet te hebben voldaan aan de eigen normen en de verwachtingen in de samenleving. Danske ziet af van alle winsten uit de verdachte transacties in de betreffende Estse portefeuille.

Actie

Voordat de resultaten van het eigen onderzoek van Danske naar het witwassen van geld werden gepubliceerd, spraken wij met het hoofd Compliance over de reikwijdte van het onderzoek. Ook wilden we weten wat er werd gedaan om de compliance en controlemechanismen binnen de bank aan te scherpen. Het onderzoek onder leiding van een onafhankelijke advocatenfirma richtte zich op verdachte activiteiten en de betrokkenheid van het management vóór 2016. De activiteiten in Estland waren daarbij het belangrijkste speerpunt maar ook in de andere Baltische staten zouden de werkwijzen tegen het licht worden gehouden. Danske benadrukte dat er in 2014 een programma was gestart om de werkwijzen rond witwassen ('anti-money laundering' (AML)) aan te scherpen. Dat proces, dat naar verwachting tot medio 2019 loopt, had geleid tot krachtiger klantacceptatie en transactiebewaking door een verbeterde IT- en bestuursstructuur. We hebben de bank laten weten dat wij graag willen dat er zo snel mogelijk de bezem door het management wordt gehaald. Dat zou aandeelhouders en belanghebbenden duidelijk maken dat het Danske ernst is schoon schip te maken. We hebben de onderneming ook gevraagd te kijken of de variabele beloning van het topmanagement nog wel gepast is.

Oordeel

We zijn blij met de spijtbetuingen en de hervormingen bij Danske. AML-training voor managers en culturele programma's zijn gestart, maar blijven werk in uitvoering. Sinds onze gesprekken is de CEO afgetreden en zijn de resultaten van het interne onderzoek van Danske Bank vrijgegeven. We zijn van plan de dialoog met de bank voort te zetten.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudies

Onderneming: Eisai Co Ltd

Land: Japan

Sector: Gezondheidszorg

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Goed

Thema: Volksgezondheid

Onderwerp: Prijsstelling en betaalbaarheid

Achtergrond

De farmaceutische industrie in Amerika is onder invloed van een serie exorbitante prijsverhogingen van behandelingen in een kwaad daglicht komen te staan. Bedrijven als Valeant en Turing zijn voor het Amerikaanse Congres gesleept en zeer kritisch aangesproken op hun werkwijze. Het laatste anderhalf jaar hebben wij de belangrijkste spelers aangespoord om de negatieve publieke perceptie te adresseren door sterke en verantwoorde modellen voor de prijsstelling in te voeren. Bij dit engagementproject hebben we de belangrijkste spelers aangesproken en gestimuleerd om over te gaan op een transparante en verantwoorde prijsstelling voor producten.

Actie

Het Japanse farmaconcern Eisai is een van de ondernemingen die we in het kader van dit project hebben aangesproken. In vergelijking met andere Japanse bedrijven loopt Eisai voorop op het gebied van duurzaamheid, maar het concern loopt achter bij de sectorleiders wereldwijd. In maart hebben we de CEO aangeschreven en gewezen op het belang van de medicijnprijzen. We hebben in deze brief gezegd ons vooral ook zorgen te maken over het effect op de bedrijfsactiviteiten van eventuele door de toezichthouders opgelegde wet- en regelgeving op het gebied van kosten discipline en transparantie van de prijsstelling. We zijn van mening dat medicijnfabrikanten aanvullende maatregelen moeten treffen waarmee ze de prijsstelling kunnen onderbouwen. Dat er een transparante rapportage moet komen die verder gaat dan de huidige standaard in de sector. Hoewel onze zorgen over medicijnprijzen op dit moment vooral de Verenigde Staten betreffen, zijn wij niettemin van mening dat dit probleem ook wereldwijd speelt en een bedreiging vormt voor de winstgevendheid van de sector. Na onze brief hebben we hierover een serie diepgravende gesprekken gevoerd met Eisai, onder andere met de CFO, tijdens een ontmoeting in Tokio in juli. We hebben de onderneming aangespoord onze lijst met de laatste algemeen geaccepteerde deugdelijke werkwijzen over te nemen. Deze werkwijzen hebben wij aan de hand van onderzoek en engagement in kaart gebracht. Het gaat om: deskundigheid van en toezicht door het bestuur; beleid en toezeggingen van de onderneming; vrijwillige beperkingen aan prijsverhogingen; invoering van alternatieve prijsmodellen voor medicijnen; informatieverschaffing over lobbying en politieke uitgaven; interne controles en transparante verslaglegging.

Oordeel

Eisai zet forse stappen in de richting van krachtig toezicht op bestuursniveau op de prijsstelling. Ook wordt er internationaal een gelaagd prijsmodel ingevoerd. Wij hebben gebieden gesignaleerd waar de onderneming de benadering nog verder aan kon scherpen, zoals het experimenteren met alternatieve prijsmodellen en verbetering van de transparantie over de manier waarop prijzen worden vastgesteld. We vonden de openheid en bereidheid om nieuwe ideeën te overwegen bemoedigend. Eisai is een van de duurzaamheidsleiders in de Japanse farmaceutische sector en senior management beschouwt een krachtige aanpak van ESG-risico's en -kansen als de belangrijke factor voor de realisatie van een duurzaam langetermijnrendement voor beleggers.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudies

Onderneming: Nestle SA

Land: Zwitserland

Sector: Niet-duurzame consumptiegoederen

Prioriteitsbedrijf: ✓

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Goed

Thema: Milieubeheer

Onderwerp: Plastic in de oceaan

Achtergrond

Plastic is een nuttig hulpmiddel, maar de verontreiniging die door plastic wordt veroorzaakt is rampzalig. Er is steeds meer sprake van plastic verpakkingen die maar één keer worden gebruikt, vooral PET-flessen voor dranken. De schatting is dat er iedere minuut een miljoen plastic flessen wordt verkocht. Het is dus van essentieel belang dat spelers in de dranken- en voedingsmiddelensector verantwoord met plastic omgaan. Als een van de grootste producenten van flessenwater en wereldwijd de grootste speler op het gebied van voedingsmiddelen en dranken heeft Nestlé een belangrijke 'voetafdruk' in plastic. Hierdoor kan de onderneming reputatierisico lopen en het risico dat wet- en regelgeving wordt aangescherpt. Zeker ook vanwege de gevoeligheid van het concern voor de mening van de consument. Flessenwater als branche biedt daarentegen ook oplossingen voor andere problemen dan plastic (toegang tot drinkwater bijvoorbeeld). De reactie op dat laatste is precies waar deze casus over gaat.

Actie

Greenpeace publiceerde in 2017 de uitslag van een onderzoek naar plasticgebruik en -beleid. De studie betrof de zes belangrijkste fabrikanten van frisdranken, waaronder Nestlé. Uit dat onderzoek bleek dat de bedrijven ernstig tekortschoten in hun informativerschaffing over hun plastic voetafdruk, alsook wat betreft de toezeggingen en doelstellingen voor de vermindering van de hoeveelheid verkochte plastic flessen voor eenmalig gebruik. In de sector is vooral gekeken naar manieren om flessen dunner te maken. Ook onderzoekt men bioplastisch als alternatief verpakkingsmateriaal. Dat zijn weliswaar goede ontwikkelingen, maar geen integrale oplossingen om de vervuiling van de zee tegen te gaan. Mede dankzij een bewustere consument en internationale beleidsverklaringen staat het probleem plasticvervuiling nu hoger op de duurzaamheidsagenda. Zelf zijn we vorig jaar begonnen met gesprekken over dit onderwerp, onder meer met ondernemingen zoals Nestlé. In de context van de verwachte groei van de divisie 'Waters' hebben we met het management en de operationele specialisten gesproken over de risico's die zich aandienen. We staan positief tegenover de stappen die Nestlé al heeft gezet. Daarbij gaat het onder meer om de formulering van een strategie conform de New Plastics Economy, een initiatief van de Ellen MacArthur Foundation. Ook heeft de onderneming groepsbrede toezeggingen gedaan op het gebied van verpakkingen. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt daarbij op het niveau van de merken.

Oordeel

De onderneming gaat goed om met de toenemende druk over het onderwerp plastic verpakkingen. De CEO heeft publiekelijk verklaard dat "zwerfplastic een van de grootste duurzaamheidsproblemen is waarvoor de wereld zich op dit moment gesteld ziet" en dat Nestlé zich volledig inzet om oplossingen te vinden. Nu de top leiderschap toont, is er een passende structuur waarbinnen de hiermee samenhangende risico's kunnen worden beheerst; de merken zelf moeten dan deze de 'top-down'-aanpak naleven. Nestlé schaart zich achter het model van de circulaire economie en gebruikt dat model als kader voor de aanpak van de plasticproblematiek. De onderneming is ervan doordrongen dat nog veel werk moet worden verzet om de ambitieuze doelstellingen te halen en signaleert dat de ontwikkelingen heel snel gaan. Er wordt samen met andere partijen naar oplossingen gezocht, waaronder met concurrenten, maatschappelijke organisaties en overheden. Wij zijn het met Nestlé eens dat er nog veel moet gebeuren om gedane toezeggingen waar te maken, maar we zien dat de onderneming een positieve richting inslaat met de geformuleerde strategie. Wat de toekomst betreft houden we de uitvoering - waarmee het project zal staan of vallen - scherp in de gaten. We blijven met de onderneming in gesprek over de geboekte voortgang.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudies

Onderneming: Julius Baer Group Ltd

Land: Zwitserland

Sector: Financiële sector

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Goed

Thema: Zakelijk gedrag

Onderwerp: Privacy gegevens

Achtergrond

Voor het succes van de internationaal opererende Zwitserse private bank Julius Baer is het van essentieel belang dat de veiligheid en privacy van de (vaak gevoelige) persoonsgegevens zijn gewaarborgd. Wij wilden graag meer weten over de manier waarop de bank de privacyrisico's binnen de bedrijfsactiviteiten beheerst. Dit was onderdeel van ons actief aandeelhouderschapproject over de invoering van de GDPR (AVG in Nederland), de nieuwe EU-wetgeving over privacy- en gegevensbescherming voor iedereen in de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte.

Actie

Na een eerste contact, stond Julius Baer positief tegenover de mogelijkheid om met ons van gedachten te wisselen over de bescherming van gegevens. We hebben in een gesprek met een senior medewerker van het team voor gegevensbescherming en cyberveiligheid gesproken over bestuurstoezicht, training van de medewerkers, projectmanagement, samenwerking met brancheleden en over de relevante vaardigheden van personeel, zoals de formele rol van Data Protection Officer. Zoals we al eerder bij vergelijkbare ondernemingen hebben ervaren, verwachtten we al dat de onderneming dit risico-aspect aanzienlijk sterker aanpakt dan uit de officiële informatie valt op te maken. Wij hebben met Julius Baer een open en diepgaand gesprek gevoerd. Julius Baer vertelde dat zij hebben gekozen voor een afdelingsoverschrijdend projectteam die de strategie voor cyberveiligheid op poten zou zetten. Toen de processen eenmaal liepen, is de verantwoordelijkheid voor de 'business-as-usual' uitvoering en bewaking weer bij de afzonderlijke teams neergelegd.

Oordeel

Gezien de grote schandalen die er de afgelopen jaren op het gebied van de gegevensprivacy zijn geweest, loopt het tijdperk waarin ondernemingen op dit gebied geen goed verhaal te vertellen hebben nu ten einde. De benadering van Julius Baer ten aanzien van gegevensbescherming in het algemeen en de invoering van de AVG-wetgeving in het bijzonder achtten wij passend bij de aard en de omvang van de bedrijfsactiviteiten. Dat we de mogelijkheid kregen om direct met iemand van het seniormanagement met kennis van zaken te spreken, betekende dat we aanzienlijk gedetailleerdere vragen konden stellen dan wat wij realistisch van lid van de raad van bestuur hadden kunnen verwachten. Naar onze mening was vooral de aanpak van het bedrijf van de personeelstrategie goed gestructureerd. Dat geldt voor zowel de algemene training als voor de gerichte cursussen voor specifieke teams. In onze vervolgesprekken zullen wij de onderneming op de hoogte brengen van onze verwachtingen ten aanzien van de informatievervalsing over gegevensprivacy. Onze gesprekspartners bij de onderneming stonden positief tegenover een verdere dialoog.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudies

Onderneming: Ryanair Holdings PLC

Land: Ierland

Sector: Industrie

Prioriteitsbedrijf: ✓

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Goed

Thema: Arbeidsomstandigheden

Onderwerp: Vrijheid van vereniging

Achtergrond

De perceptie van beleggers over de arbeidsomstandigheden bij Ryanair is al jaren negatief. Terwijl het aantal stakingen van piloten en cabinepersoneel steeds meer toenam, maakten beleggers zich in toenemende mate zorgen dat de vastbeslotenheid van Ryanair om het lagekostenmodel te handhaven, ten koste gaat van het personeel. Dit roept weer de vraag op hoe duurzaam dit model is. Van onze kant wilden wij er achter komen of dit lagekostenmodel kan stand houden als er mogelijk concessies aan het personeel worden gedaan.

Actie

We hebben in 2013 voor het eerst met Ryanair contact gelegd over arbeidskwesties. Er is toen gesproken over de arbeidsomstandigheden, de lonen en het recht op vrijheid van vereniging. In 2015 zaten we op het hoofdkantoor van Ryanair in Dublin om de tafel met CEO Michael O'Leary. De absolute weigering van de onderneming om vakbonden te erkennen, was evident. In augustus van dit jaar zijn we in het kader van een gezamenlijk engagementsproject weer naar Dublin gereisd. Dit keer spraken we met de Senior Onafhankelijke Bestuurder en de CFO over (de reactie op) de recente arbeidsconflicten. We hebben Ryanair gevraagd om in gesprek te blijven met piloten en cabinepersoneel. De onderneming maakte echter duidelijk dat er geen concessies zouden worden gedaan die het kostenmodel in gevaar konden brengen, zoals bijvoorbeeld de inhuur van meer piloten. Desalniettemin hebben piloten inmiddels een loonsverhoging gekregen, evenals arbeidsovereenkomsten voor de langere termijn en meer keuze wat betreft het land waar ze gebaseerd zijn. Verder heeft Ryanair besloten dat het voor juni 2020 collectieve afspraken met de landelijke vakbonden wil maken. Hierbij erkent het bedrijf dat de bestaande kaders voor personeelsvertegenwoordiging niet langer werken. Ook vonden wij het bemoedigend dat arbeidszaken nu een belangrijk onderwerp zijn in de tweewekelijkse bestuursvergaderingen. Bestuursleden krijgen intussen op weekbasis de laatste personeels KPI's gerapporteerd.

Oordeel

Er is vooruitgang geboekt op de aandachtsgebieden die we bij ons eerste contact in 2013 hebben gesignaleerd. Ryanair heeft overeenstemming bereikt met de pilotenvakbond in Italië en wil in heel Europa vergelijkbare cao's uitonderhandelen, om te beginnen in Ierland. Maar voor het cabinepersoneel is er nog aardig wat werk te verzetten. Erkenning duurt langer en de uitwerking van de specifieke details per rechtsgebied wordt niet makkelijk. Belangrijk is echter dat de cultuur bij Ryanair lijkt te veranderen, zij het vooral onder druk van beleggers en de negatieve berichten in de pers. Voor Ryanair zelf blijft de bescherming van het model van lage kosten en hoge productiviteit het belangrijkste speerpunt. De onderneming is bereid om daarvoor het effect van stakingen op de koop toe te nemen, in ieder geval totdat er met de vakbonden compromissen zijn gesloten. We blijven de situatie volgen.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagementprojecten

Hieronder doen we verslag inzake prioriteitsprojecten waarin wij het afgelopen jaar vooruitgang hebben geboekt. Kijk voor een volledig overzicht van alle prioriteitsprojecten in de bijlage aan het einde van dit verslag. Voor uitgebreide informatie over onze engagementactiviteiten met betrekking tot deze projecten en de betrokken ondernemingen verwijzen wij u graag naar de web-based **reo**® Partner Portal.

Project	Verantwoorde modellen prijsstelling geneesmiddelen	Thema	Goede gezondheid en welzijn, ongelijkheid verminderen
----------------	---	--------------	--

Doelstelling

Verantwoorde modellen bij de prijsstelling van medicijnen. De Amerikaanse farmaceutische industrie is in een kwaad daglicht komen te staan naar aanleiding van een serie exorbitante prijsverhogingen van behandelingen. Bedrijven als Valeant en Turing zijn voor het Amerikaanse Congres gesleept en stevig bekritiseerd op hun werkwijzen. Wij sporen in dit project de belangrijkste spelers aan om de negatieve publieke perceptie te keren door sterke en verantwoorde prijsstellingsmodellen in te voeren. Van de grootste internationale farmaconcerns willen we dan 1) weten hoe ze tegen een verantwoorde prijsstelling aankijken en hoe ze een eventuele prijsverhoging van behandelingen tot een aanvaardbaar niveau denken te beperken; 2) sterke en duurzaam beleid ten aanzien van prijsstelling zien waaruit een goed evenwicht blijkt tussen een winst oogmerk enerzijds en legitieme onderzoeks- en ontwikkelingsinspanningen anderzijds, die levensreddende medicijnen kunnen opleveren en verdere weerstand in de maatschappij en de politiek tot een minimum kunnen beperken; en 3) achterblijvers aanspreken en aanmoedigen om over te gaan op een transparante en verantwoorde prijsstelling voor producten.

Voortgang

We hebben van diverse internationale farmaconcerns een reactie ontvangen op onze brief uit het eerste kwartaal. Die brief ging over 'good practice'. Hierin hadden we ook op de volgende gebieden aanbevelingen gedaan: deskundigheid van en toezicht door het bestuur; beleid en toezeggingen van de onderneming; vrijwillige beperkingen aan prijsverhogingen; invoering van alternatieve prijsmodellen voor medicijnen; informatievervalsing over lobbying en politieke uitgaven; interne controlebeheersing en transparante verslaglegging. Uit een aantal diepgravende discussies over dit onderwerp bleek dat de ondernemingen maar langzaam grip krijgen op de invoering van effectieve werkwijzen op dit complexe terrein. Het project is nu afgerond. Aangesproken ondernemingen: 5, waaronder de volgende prioriteitsnaam: Novartis.

NB: de volledige lijst van betrokken ondernemingen kunt u per project terugvinden in uw Portal onder de tab "Engagement Projects".

Project Reactie onderneming op
aandeelhoudersmoties die door
een meerderheid worden
gesteund

Thema Vrede, rechtvaardigheid en
sterke instellingen

Doelstelling

Hoe reageren bedrijven op moties van aandeelhouders die met een meerderheid van stemmen zijn aangenomen? Als onderdeel van onze voortdurende inspanning om bij Amerikaanse emittenten meer verantwoording aan en inlevingsvermogen in de aandeelhouders te stimuleren, brengen wij als onderdeel van dit project ondernemingen in kaart waar bepaalde moties op de laatste aandeelhoudersvergadering met meerderheid van stemmen zijn aangenomen, maar waar vooralsnog geen veranderingen zijn doorgevoerd. We gaan in gesprek met de ondernemingen in kwestie en dringen aan op een plan om op zorgpunten van beleggers te reageren en om in de toekomst een grotere bereidheid tot luisteren aan de dag te leggen.

Voortgang

De stemresultaten in het Amerikaanse stemseizoen zijn binnen. En dus zijn we het derde kwartaal begonnen met het in kaart brengen van de ondernemingen met wie we in gesprek willen. Net als in eerdere jaren concentreren we ons hierbij op de gevallen waarin de aandeelhouders zich, tegen het stemadvies van de bedrijfstop in, met een meerderheid achter een aandeelhoudersmotie scharen. De uitkomst is vervolgens gefilterd op ondernemingen die sindsdien ofwel hebben toegezegd de uitkomst van de stemming toch over te nemen of waar engagement in onze optiek niets uithaalt. Het eindresultaat was een lijst met 31 moties bij 25 ondernemingen in een groot aantal sectoren. Een motie waarin de onderneming wordt gevraagd bij het stemmen voor moties bij aandeelhoudersvergaderingen het vereiste van de supermeerderheid te laten vallen of te reduceren, kwam het meest voor, gevolgd door het verzoek om actie te nemen over schriftelijk stemmen. Van de 31 moties hebben vier de meerderheid van stemmen weten te krijgen bij aandeelhoudersvergaderingen voorafgaand aan die van 2018. Het is onze bedoeling om het komende kwartaal met die lijst aan de slag te gaan. We zullen bij de bewuste ondernemingen aandringen op een plan van aanpak. Wij willen graag zien dat ze iets doen met de zorgen van de aandeelhouders en dat ze in de toekomst blijf geven van een grotere bereidheid om te luisteren.

ProjectGovernance
gegevensbescherming**Thema**Vrede, rechtvaardigheid en
sterke instellingen**Doelstelling**

Beheer van gegevensbescherming: in mei 2018 wordt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht in Europa. Ingevolge deze verordening kunnen bedrijven hoge boetes opgelegd krijgen en moeten zij een functionaris voor gegevensbescherming aanstellen. Om constante naleving van deze verordening te verzekeren, moeten bedrijven zorgdragen voor constante monitoring, en de inzet van een functionaris voor gegevensbescherming kan daarbij de risico's beperken. Maar de vraag is hoe dit in de praktijk zal worden gerealiseerd, aangezien uiteenlopende bestuursstructuren een scala aan risico's en kansen met zich meebrengen. In dit project worden belangrijke Europese holdings benaderd om te achterhalen hoe zij hun corporate governance en risicobeheersingssysteem gaan aanpassen aan deze nieuwe wetgeving.

Voortgang

Het derde kwartaal stond in het teken van de verdere uitrol van ons project over databescherming in het licht van de recent ingevoerde AVG regelgeving. Na de eerste golf van reacties op onze engagementsactie in het tweede kwartaal, hebben we het afgelopen kwartaal vooral gesproken met ondernemingen die graag na de deadline voor de invoering met ons van gedachten wilden wisselen omdat ze dan meer tijd voor ons hadden. We hebben de gehanteerde aanpak voortgezet: vóór zo'n gesprek hadden we alle relevante publiek bekende informatie doorgenomen. Onze ervaring is dat ondernemingen zeer bereid zijn om hierover met ons te praten, maar dat ze vooral ook nieuwsgierig zijn naar onze bevindingen uit andere gesprekken. Dit kwartaal gaan we de ondernemingen nabellen die niet hebben gereageerd. Het streven is om eind november alle gesprekken te hebben afgerond. We hebben het afgelopen kwartaal met zes ondernemingen gesproken; geen daarvan was een prioriteitsnaam.

Project

Duurzame informatie bij ondernemingen met een middelgrote kapitalisatie

Thema

Betaalbare en schone energie;
Schoon water en goede
sanitaire voorzieningen;
Menswaardig werk en
economische groei

Doelstelling

Informatieverschaffing over ESG door middelgrote beursgenoteerde ondernemingen: De manier waarop bedrijven omgaan met ESG-kwesties is steeds vaker onderwerp van analyse door beleggers die meer willen weten over de kwaliteit en levensvatbaarheid van bedrijven op de lange termijn. Centraal in alle ESGanalyses staan de beschikbaarheid en consistentie van relevante informatie over het individuele ESG-profiel van de bedrijven in kwestie. Internationale organisaties zoals de Sustainability Accounting Standards Board (SASB), het Global Reporting Initiative (GRI), het Carbon Disclosure Project (CDP) en meer recentelijk de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) hebben veel bereikt op het gebied van informatieverschaffing over ESG. Veel - met name beginnende en kleinere - bedrijven hebben echter nog steeds moeite tegemoet te komen aan de behoeften van belanghebbenden. Deze bedrijven zien zich geconfronteerd met de kosten die een uitgebreide informatieverschaffing over ESG met zich meebrengt. Dit project is bedoeld om middelgrote beursgenoteerde ondernemingen met een hoog risico te helpen met het identificeren van hiaten in de informatieverschaffing en het ontwikkelen van adequate kaders voor informatieverschaffing over ESG. Wij combineren BMO's eigen beoordelingen van de materialiteit van de subsectoren met de kwantitatieve gegevens die beschikbaar zijn via aanbieders van ESGonderzoeksdiensten, teneinde bedrijven te identificeren die niet aan de minimumstandaards voor informatieverschaffing over ESG voldoen en hen te stimuleren kritieke hiaten in hun bedrijfsvoering te dichten. Wij concentreren ons daarbij op sectoren met hoge ESG-risico's (bijv. de industriële sector en de sectoren basismaterialen en niet-duurzame consumptiegoederen), en focussen op belangrijke kwesties zoals indicatoren voor klimaatverandering, waterschaarste en juiste inzet van menselijk kapitaal.

Voortgang

We zijn het derde kwartaal verder gegaan met onze diepgravende analyse van de verslaglegging door 'mid-cap' bedrijven over uiteenlopende sociaal-maatschappelijke en milieukwesties. Onze aandacht ging daarbij vooral uit naar ondernemingen in risicosectoren, waar duidelijke lacunes in de rapportage zaten. Het werd ons steeds duidelijker dat ondernemingen die zich houden aan de richtlijnen van het Global Reporting Initiative en/of die de informatieverschaffing via het Carbon Disclosure Project (CDP) regelen, aanzienlijk betere verslagen publiceren dan ondernemingen die zich niet door internationaal erkende rapportagekaders laten leiden. Bij 14 ondernemingen hebben we op basis van de openbaar beschikbare verslagen specifieke aanbevelingen gedaan. Tot ons genoegen bleek de meerderheid van de vertegenwoordigers van de bewuste bedrijven goed geïnformeerd en stond men open voor onze adviezen. Ons streven is om eind oktober de laatste engagementsafspraken voor dit project te hebben afgerond.

Project Plastic in de oceaan**Thema** Verbetering van de leefomstandigheden voor het leven onder water**Doelstelling**

Meer dan 8 miljoen ton plastic wordt afgevoerd naar de oceanen per jaar; de schatting is dat tegen 2050 er meer plastic dan vis in het water zit. Een belangrijke oorzaak hiervan zijn plastic flesjes, waarvan er meer dan 480 miljard worden verkocht per jaar. Slechts een klein deel daarvan wordt gemaakt van gerecycleerde materialen. Daarnaast komt er ook ander plastic zwerfvuil in de oceanen. Bedrijven voelen de impact hiervan, omdat 'merk afval' als een steeds groter probleem wordt gezien. Een van de doelstellingen van dit project zou bestaan uit het aanspreken van de relevante levensmiddelen- en dranken-bedrijven om te bevorderen dat zij dranken vaker in flessen van gerecycled materiaal verkopen. Daarnaast willen wij toezeggingen krijgen voor de geleidelijke afschaffing van plastic voor eenmalig gebruik, voor meer waardecreatie uit het afval en voor het zoeken naar alternatieven voor plastic verpakkingen. We overwegen ook om een select aantal relevante producenten van huishoudelijke en persoonlijke verzorgingsproducten toe te voegen.

Voortgang

Als uitvloeisel van de eerder dit jaar verzonden brieven hebben we het afgelopen kwartaal met vier ondernemingen persoonlijk gesproken, waaronder één prioriteitsnaam (Nestlé). Met nog vier andere partijen is een dialoog via de mail gevoerd. De aangesproken ondernemingen bevinden zich in verschillende stadia van een reactie. Sommige bedrijven zijn overvallen door de snelheid van de ontwikkelingen en weer andere lopen op de troepen vooruit. Waar ze ook in het proces zitten, men onderneemt actie. Er wordt een enorme hoeveelheid doelstellingen en strategieën geformuleerd. Het is nog te vroeg om te meten in hoeverre er aan de hand daarvan vooruitgang wordt geboekt, maar we blijven hierover in gesprek. We hebben ons aangesloten bij de PRI Plastics Investor Working Group, die eveneens van start is gegaan. Het doel van de werkgroep is om de bewustwording onder beleggers te stimuleren over de risico's en de kansen die er voor beleggers aan plastic kleven; om voor de hele plastic-keten het materiële belang van plastic voor ondernemingen te onderzoeken en om input te verzorgen voor de middelen die het PRI over dit onderwerp ontwikkelt. We hebben daarnaast de New Plastics Economy Common Vision Statement van de Ellen MacArthur Foundation onderschreven. In die verklaring is een actieplan opgenomen voor het realiseren van een circulaire economie voor plastic.

Project

Biodiversiteit in de landbouwsector

Thema

Zorgdragen voor duurzame consumptie- en productiepatronen

Doelstelling

Hoe reageert de sector op regelgeving met betrekking tot gevaarlijke chemische stoffen (met inbegrip van neonicotinoïden)? De enorme daling van het aantal Europese honingbijen, die een belangrijke rol spelen bij de bevruchting van landbouwgewassen, blijft een belangrijk milieutechnisch en economisch probleem dat voor producenten van landbouwchemicaliën en landbouwproducten grote gevolgen heeft. De Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) in de EU en het Bureau voor Milieubescherming in de VS hebben de voorschriften voor bestrijdingsmiddelen herzien in verband met de daling van de bijenstand. Dit heeft het publieke debat over de milieueffecten van bestrijdingsmiddelen weer aangewakkerd en de aandacht gevestigd op bedrijven die deze bestrijdingsmiddelen produceren. De Europese Commissie werkt aan de aanname van een wetsvoorstel dat het gebruik van deze bestrijdingsmiddelen buiten tuinbouwkassen verbiedt, en gezien de huidige stellingname van het Verenigd Koninkrijk in deze kwestie zal deze wet waarschijnlijk worden aangenomen. Wij zullen bij bedrijven informeren hoe zij zich voorbereiden op het mogelijke verbod en de dreiging dat deze producten worden vervangen door alternatieve producten. Wij zullen er bij producenten van landbouwbestrijdingsmiddelen en landbouwproducten ook op aandringen om programma's te ontwikkelen voor het monitoren en verbeteren van de bijenstand.

Voortgang

We hebben dit kwartaal met zes ondernemingen in de agrochemie gesproken over de gehanteerde aanpak van productzorg. De gesprekken spitsten zich toe op de governance, de toezichtsrisico's, en de veiligheid van mens en milieu.

Project

Uitvoering Modern Slavery Act

Thema

Menswaardig werk en economische groei

Doelstelling

Volgens de International Labour Organisation (ILO) zijn 21 miljoen arbeiders over de hele wereld slachtoffer van moderne slavernij in de toeleveringsketens van grote bedrijven. Tot moderne slavernij worden onder meer gerekend dwangarbeid, kinderarbeid en mensenhandel. Na de invoering van de Britse Modern Slavery Act 2015 zijn veel bedrijven gekomen met verklaringen over moderne slavernij. Deze verklaringen vertonen normatieve verschillen, hetgeen naar onze mening een indicatie is van de mate waarin de ondernemingen erin slagen dit probleem te beheersen. Wij zijn voornemens ondernemingen te benaderen om toepassing van beste werkmethoden voor de aanpak van dit probleem te stimuleren, en wij willen inzicht verkrijgen in de mate waarin ondernemingen in staat zijn de risico's op dit gebied te beperken. Wij concentreren ons daarbij op internationale ondernemingen die in het Verenigd Koninkrijk actief zijn in sectoren met een verhoogd risico op moderne slavernij, zoals de sectoren voedingsmiddelen, bouw, textiel en horeca.

Voortgang

We hebben ons ook dit kwartaal weer gebogen over de 'verklaring moderne slavernij' van ondernemingen in risicosectoren. Ons streven: evalueren hoe die verklaringen zich verhouden tot de verwachtingen van belanghebbenden over 'good practice'. We hebben met drie ondernemingen gesproken over de beheersing van de risico's van moderne slavernij. Daarnaast zijn er inleidende brieven met specifieke aanbevelingen uitgegaan naar nog weer zes CEO's van ondernemingen in sectoren met een hoog risico. In totaal hebben we dit kwartaal met negen ondernemingen actief gesproken, waaronder drie prioriteitsnamen: Kerry Group, VF Corp en Associated British Foods.

Engagement per onderneming

Risico: **hoog**

In onderstaande tabellen staan *alle* ondernemingen waarmee wij het afgelopen kwartaal namens u contact hebben gehad en die de afgelopen 4 kwartalen onderdeel vormden van uw portefeuille. De tabellen zijn opgesplitst op basis van de ESG-risicoscores (hoog, bovengemiddeld, matig, laag). Voor uitgebreide informatie over onze engagementactiviteiten verwijzen wij u graag naar de web-based **reo**® Partner Portal.

Naam	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	Thema's						
				Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering
Amazon.com Inc	VS	Duurzame consumptiegoederen	✓				●			
America Movil SAB de CV	Mexico	Telecommunicatie			●					
Crown Holdings Inc	VS	Basismaterialen		●						
Danske Bank A/S	Denemarken	Financiële instellingen			●				●	
General Motors Co	VS	Duurzame consumptiegoederen								●
International Consolidated Airlines Group SA	VK	Industrie	✓				●	●	●	
Pfizer Inc	VS	Gezondheidszorg						●		
SMC Corp/Japan	Japan	Industrie		●	●				●	
Vistra Energy Corp	VS	Nutsbedrijven	✓							●
XPO Logistics Inc	VS	Industrie	✓	●			●		●	●
Yum! Brands Inc	VS	Duurzame consumptiegoederen		●						

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag
 Matig
 Bovengemiddeld
 Hoog

Engagement per onderneming

Risico: **bovengemiddeld**

Naam	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	Thema's						
				Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering
Ameren Corp	VS	Nutsbedrijven		●						●
CCL Industries Inc	Canada	Basismaterialen		●						
eBay Inc	VS	IT				●	●			
FMC Corp	VS	Basismaterialen		●						
Lloyds Banking Group PLC	VK	Financiële instellingen			●					
Sealed Air Corp	VS	Basismaterialen		●						
Toppan Printing Co Ltd	Japan	Industrie		●						

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

■ Laag

■ Matig

■ Bovengemiddeld

■ Hoog

Engagement per onderneming

Risico: matig

Naam	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	Thema's						
				Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering
Arkema SA	Frankrijk	Basismaterialen		●				●		●
Bayer AG	Duitsland	Gezondheidszorg	✓		●			●		
BHP Billiton Ltd	Australië	Basismaterialen	✓	●					●	
Coca-Cola Co/The	VS	Niet-duurzame consumptiegoederen		●				●		
CVS Health Corp	VS	Gezondheidszorg	✓		●			●		
Daiichi Sankyo Co Ltd	Japan	Gezondheidszorg						●	●	
DNB ASA	Noorwegen	Financiële instellingen			●					
General Electric Co	VS	Industrie	✓	●		●	●			
GlaxoSmithKline PLC	VK	Gezondheidszorg	✓					●		
HSBC Holdings PLC	VK	Financiële instellingen	✓		●				●	
Mitsui Chemicals Inc	Japan	Basismaterialen		●				●		●
Mondelez International Inc	VS	Niet-duurzame consumptiegoederen		●						
Obayashi Corp	Japan	Industrie			●		●			
Remy Cointreau SA	Frankrijk	Niet-duurzame consumptiegoederen		●				●		
Royal Mail PLC	VK	Industrie					●		●	●
Ryanair Holdings PLC	Ierland	Industrie	✓				●		●	
Showa Denko KK	Japan	Basismaterialen		●				●		●
Starbucks Corp	VS	Duurzame consumptiegoederen		●						
Tesco PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen			●					

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Engagement per onderneming

Risico: laag

Naam	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	Thema's						
				Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering
AbbVie Inc	VS	Gezondheidszorg						●		
Acuity Brands Inc	VS	Industrie					●			
Agnico Eagle Mines Ltd	Canada	Basismaterialen		●	●	●	●			
Alphabet Inc	VS	IT			●					
Apple Inc	VS	IT			●					
Ashtead Group PLC	VK	Industrie							●	
Associated British Foods PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen	✓			●	●	●		
Astellas Pharma Inc	Japan	Gezondheidszorg						●		
AstraZeneca PLC	VK	Gezondheidszorg						●		
Becton Dickinson and Co	VS	Gezondheidszorg	✓		●			●		
Brenntag AG	Duitsland	Industrie					●			
Bristol-Myers Squibb Co	VS	Gezondheidszorg						●		
Burberry Group PLC	VK	Duurzame consumptiegoederen		●						
Cie Financiere Richemont SA	Zwitserland	Duurzame consumptiegoederen		●	●					
Coca-Cola European Partners PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen		●				●		
Coca-Cola HBC AG	Zwitserland	Niet-duurzame consumptiegoederen		●						
Croda International PLC	VK	Basismaterialen		●				●		●
CSL Ltd	Australië	Gezondheidszorg			●			●		
Diageo PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen							●	
DS Smith PLC	VK	Basismaterialen		●			●			
easyJet PLC	VK	Industrie					●	●		
Eisai Co Ltd	Japan	Gezondheidszorg			●			●		
Eli Lilly & Co	VS	Gezondheidszorg						●		
Gilead Sciences Inc	VS	Gezondheidszorg						●		
ISS A/S	Denemarken	Industrie			●		●			
J Sainsbury PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen		●						
Julius Baer Group Ltd	Zwitserland	Financiële instellingen			●					
Kansai Paint Co Ltd	Japan	Basismaterialen		●				●		●
Kerry Group PLC	Ierland	Niet-duurzame consumptiegoederen	✓	●		●	●		●	
Marine Harvest ASA	Noorwegen	Niet-duurzame consumptiegoederen		●				●		
Merck & Co Inc	VS	Gezondheidszorg						●		
Merck KGaA	Duitsland	Gezondheidszorg			●			●		
Mettler-Toledo International Inc	VS	Gezondheidszorg	✓		●					
Microsoft Corp	VS	IT			●					
Mondi PLC	VK	Basismaterialen		●						
MTU Aero Engines AG	Duitsland	Industrie			●		●			
National Grid PLC	VK	Nutsbedrijven			●					

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag
 Matig
 Bovengemiddeld
 Hoog

Engagement per onderneming

Risico: laag

Naam	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	Thema's						
				Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering
Nestle SA	Zwitserland	Niet-duurzame consumptiegoederen	✓	●					●	
Next PLC	VK	Duurzame consumptiegoederen				●	●			
Novo Nordisk A/S	Denemarken	Gezondheidszorg			●					
Prudential Financial Inc	VS	Financiële instellingen						●	●	
Rentokil Initial PLC	VK	Industrie					●			
Roche Holding AG	Zwitserland	Pharmaceuticals, Biotechnology	✓					●		
Royal Bank of Canada	Canada	Financiële instellingen							●	
Sanofi	Frankrijk	Gezondheidszorg						●		
Shimizu Corp	Japan	Industrie			●		●			
Smiths Group PLC	VK	Industrie					●			
Smurfit Kappa Group PLC	Ierland	Basismaterialen		●						
Takeda Pharmaceutical Co Ltd	Japan	Gezondheidszorg			●			●		
Trelleborg AB	Zweden	Industrie					●			
VF Corp	VS	Duurzame consumptiegoederen	✓			●	●			
Wolters Kluwer NV	Nederland	Industrie			●					

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

In de onderstaande tabel ziet u alle ondernemingen terug waar wij namens u het afgelopen kwartaal een mijlpaal ('milestone') hebben geboekt. Dit betreft ondernemingen die de afgelopen 4 kwartalen onderdeel vormden van uw portefeuille. Zo'n milestone is de uitkomst van onze engagementsinspanningen (doorgaans over eerdere kwartalen) en wordt beoordeeld op basis van de mate waarin de beleggerswaarde wordt beschermd. Voor uitgebreide informatie over onze engagementactiviteiten die tot deze milestones hebben geleid, verwijzen wij u graag naar de web-based **reo**® Partner Portal.

Naam	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore	Thema's						
					Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering
Danske Bank A/S	Denemarken	Financiële sector				●					
Royal Mail PLC	VK	Industriële sector								●	
Ryanair Holdings PLC	Ierland	Industriële sector	✓					●			
Akzo Nobel NV	Nederland	Basismaterialen									●
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA	Spanje	Financiële sector									●
BHP Billiton Ltd	Australië	Basismaterialen	✓		●						
BP PLC	VK	Energie	✓								●
Exxon Mobil Corp	VS	Energie									●
Gap Inc/The	VS	Duurzame consumptiegoederen						●			
HSBC Holdings PLC	VK	Financiële sector	✓								●
J Sainsbury PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen			●			●			
Kerry Group PLC	Ierland	Niet-duurzame consumptiegoederen	✓		●						
Marks & Spencer Group PLC	VK	Duurzame consumptiegoederen			●			●			
McKesson Corp	VS	Gezondheidszorg								●	
Mondi PLC	VK	Basismaterialen									●
NetApp Inc	VS	IT								●	
Royal Dutch Shell PLC	Nederland	Energie	✓								●
Standard Chartered PLC	VK	Financiële sector									●
Unicharm Corp	Japan	Niet-duurzame consumptiegoederen									●
Vedanta Resources PLC	India	Basismaterialen									●
Wm Morrison Supermarkets PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen						●			
Yaskawa Electric Corp	Japan	IT								●	
Yum! Brands Inc	VS	Duurzame consumptiegoederen			●						
Aeon Co Ltd	Japan	Niet-duurzame consumptiegoederen									●
Anthem Inc	VS	Gezondheidszorg									●
Applied Materials Inc	VS	IT									●
Burberry Group PLC	VK	Duurzame consumptiegoederen			●						

Impact op beleggerswaarde: Hoog Middelmatig Laag

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag Matig Bovengemiddeld Hoog

Milestones per onderneming

Naam	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore	Thema's							
					Milieu-standaarden	Bedrijfsethiek	Mensenrechten	Arbeidsomstandigheden	Volksgezondheid	Ondernemingsbestuur	Klimaatverandering	
Cisco Systems Inc	VS	IT		Laag								●
CRH PLC	Ierland	Basismaterialen		Laag								●
DS Smith PLC	VK	Basismaterialen		Laag								●
US Bancorp	VS	Financiële sector	✓	Bovengemiddeld								●

Impact op beleggerswaarde: Hoog Middelmatig Laag

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag Matig Bovengemiddeld Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Danske Bank A/S	Denemarken	Financiële sector	-	

Milestone:

Vertrek van CEO

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

De CEO is afgetreden vanwege het witwasschandaal waarin de onderneming verwickeld is. Tijdens onze recente engagement call hebben we er bij de onderneming op aangedrongen om een verandering in het topmanagement te overwegen om investeerders en het publiek te laten zien dat het bedrijf de verantwoordelijkheid neemt voor het falen van het bedrijf gedurende vele jaren.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Royal Mail PLC	VK	Industriële sector	-	

Milestone:

Voorzitter bestuur treedt af

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

De voorzitter treedt af na de slechte steun van de aandeelhouders in de AvA. Het aantal externe bestuursfuncties dat hij bekleedde, waaronder een uitvoerende functie, heeft er in belangrijke mate toe bijgedragen dat wij zijn herverkiezing niet konden ondersteunen. Er is een nieuwe voorzitter benoemd die wellicht voldoende tijd en energie aan de rol kan besteden.

Impact op
beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Ryanair Holdings PLC	Ierland	Industriële sector	✓	

Milestone:

Ondertekening collectieve arbeidsovereenkomst met Italiaanse pilotenbond

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Ondertekening van een collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) met ANPAC, de Italiaanse pilotenbond. Dit opent de deur naar de tenuitvoerlegging van soortgelijke overeenkomsten in alle Europese rechtsgebieden en maakt hopelijk een einde aan de huidige ontevredenheid van de werknemers. We hebben Ryanair herhaaldelijk gevraagd om zijn praktijken rond vrijheid van vereniging te veranderen om de arbeidsverhoudingen te verbeteren, wat wij van cruciaal belang achten voor het succes van het bedrijf in de toekomst.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Exxon Mobil Corp	VS	Energie	-	

Milestone:

Methaanuitstoot doelstellingen

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Aangekondigd dat het de methaanuitstoot in 2020 met 15% zal verminderen en het affakkelen van aardgas met 25%. We hebben het bedrijf aangemoedigd om methaanlekage en affakkelen aan te pakken om een rol voor aardgas veilig te stellen als onderdeel van de overgang naar een koolstofarme economie.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Akzo Nobel NV	Nederland	Basismaterialen	-	

Milestone:

Publiceerde een position paper over de implementatie van het CO₂-prijsbeleid

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

AkzoNobel heeft een position paper gepubliceerd waarin het gebruik en de reikwijdte van het CO₂-prijsbeleid wordt geschetst. Naast het opnieuw vermelden van de eerdere doelstelling om tegen 2050 koolstofneutraal te zijn, heeft het ook aangekondigd een koolstofschaduwprijs van EUR 50 ton/CO₂ te gaan hanteren voor grootschalige investeringen met een aanzienlijke CO₂-voetafdruk. De invoering van een koolstofschaduwprijs helpt het bedrijf voor te bereiden op de impact van de aanscherping van de regelgeving op de activiteiten of de waardeketen van het bedrijf en helpt ook als stimulans om de doelstellingen van het bedrijf op het gebied van broeikasgasreductie te halen. De openbaarmaking van het CO₂-prijsbeleid van Akzo Nobel was een expliciete vraag vanuit ons project "Emissions Management in Carbon Intensive Companies".

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Marks & Spencer Group PLC	VK	Duurzame consumptiegoederen	-	

Milestone:

Voortgang gerapporteerd over duurzaamheidsstrategieplan

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Hebben gerapporteerd over de voortgang van de 100 nieuwe toezeggingen die in 2017 zijn gedaan met het vernieuwde duurzaamheidsstrategieplan A 2025. Het bedrijf heeft goede vooruitgang geboekt en ligt op dit moment op schema om de meeste milieudoelstellingen te halen. Sinds de start van Plan A in 2007 hebben we ons beziggehouden met dit plan.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Standard Chartered PLC	VK	Financiële sector	-	

Milestone:
Trekt zich terug uit de financiering van kolengestookte elektriciteitscentrales

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:
Heeft aangekondigd dat zij zich heeft teruggetrokken uit de financiering van kolengestookte elektriciteitscentrales als onderdeel van haar betrokkenheid bij de Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering. Deze stap, die wij Standard Chartered hadden gevraagd te zetten, is bedoeld om de krediet-, milieu- en reputatierisico's in verband met de financiering van steenkool aan te pakken.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
J Sainsbury PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen	-	

Milestone:
Vooruitgang met duurzame inkoop

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:
Heeft de meest gecertificeerde visproducten van alle Britse retailers volgens de Marine Stewardship Council. Het bedrijf heeft meer dan 200 gecertificeerde visproducten in de winkel, die goed zijn voor 76% van hun assortiment wilde zeevruchten. Hierdoor bevindt de onderneming zich in een sterke positie om in te spelen op de opkomende consumentenbelangen op het gebied van duurzame inkoop. Sinds 2006 zijn we met de onderneming in gesprek over dit onderwerp.

Impact op beleggerswaarde: Hoog Middelmatig Laag

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag Matig Bovengemiddeld Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
BP PLC	VK	Energie	✓	
Royal Dutch Shell PLC	Nederland	Energie	✓	

Milestone:

Methaanuitstoot doelstelling

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Hebben een plan opgesteld om de methaanuitstoot in 2025 onder de 0,2 procent van het totaal aan aardgas te houden dat wordt gewonnen en getransporteerd ten behoeve van de projecten die het bedrijf exploiteert. We hebben de bedrijven aangemoedigd om de methaanlekage in alle activiteiten aan te pakken, zodat aardgas een rol kan spelen in de overgang naar een economie met een lagere koolstofuitstoot.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Gap Inc/The	VS	Duurzame consumptiegoederen	-	
J Sainsbury PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen	-	
Marks & Spencer Group PLC	VK	Duurzame consumptiegoederen	-	
Wm Morrison Supermarkets PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen	-	

Milestone:

Samenwerking voor verbetering arbeidsrechten fabrieksarbeiders in kleding en textiel

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

De bedrijven sloten zich aan bij het ACT-initiatief (Action, Collaboration, Transformation), een programma tussen internationale merken en retailers, fabrikanten en vakbonden, dat tot doel heeft de lonen te verbeteren door het opzetten van collectieve onderhandelingen in belangrijke landen waar kleding en textiel wordt ingekocht. Fabrieksarbeiders verdienen vaak niet genoeg om de basiskosten van levensonderhoud te dekken. Dit kan leiden tot een hoog personeelsverloop, een lagere productiviteit, sociale onrust en uiteindelijk tot mogelijke problemen met toelevering.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Unicharm Corp	Japan	Niet-duurzame consumptiegoederen	-	

Milestone:

Heeft een 2-graden emissie reductie doelstelling vastgesteld

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Het bedrijf sloot zich aan bij het Science Based Targets Initiative en stelde een broeikasgasreductiedoelstelling (GHG) vast die in overeenstemming is met het niveau van decarbonisatie dat nodig is om de wereldwijde temperatuurstijging onder de 2 graden Celsius te houden in vergelijking met pre-industriële temperaturen. Eerder vroegen we het bedrijf om een aanpak te ontwikkelen die het bedrijf helpen om zich aan te passen aan een lagere koolstofenergietransitie, onder meer door het vaststellen van emissiedoelstellingen.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Mondi PLC	VK	Basismaterialen	-	

Milestone:

Gecommitteerd aan de verbetering van de integratie van klimaat gerelateerde risico's

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Mondi Group onderzoekt momenteel het gebruik van scenario's om de potentiële financiële gevolgen van relevante klimaat gerelateerde risico's en kansen te kwantificeren. Om de integratie van klimaat gerelateerde risico's in het totale bedrijfsrisicobeoordelingsproces van de onderneming te verbeteren en om nauwkeurige schattingen van de potentiële financiële implicaties te ontwikkelen, overweegt een multifunctioneel team de mogelijke gevolgen van drie wereldwijde scenario's met betrekking tot kooldioxidetrajecten. De inzet van de Mondi Group voor de uitvoering van de TCFD-aanbevelingen is zeer lovenswaardig.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
McKesson Corp	VS	Gezondheidszorg	-	

Milestone:

Verbeterde relatie tussen beloning en prestatie en verlaagde de potentiële beloning voor de CEO

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Na het verlies van de zeggenschap over de beloning tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders in 2017, die wij niet steunden, heeft de onderneming haar beloningsstructuur herzien om het aandeel van de toekenningen op basis van prestatiedoelstellingen te verhogen en het totale bedrag van de potentiële beloning van de CEO te verlagen. Deze stap stemt de beloning beter af op de prestaties en daarmee op de belangen van de aandeelhouders.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Vedanta Resources PLC	India	Basismaterialen	-	

Milestone:

Milestone - Developed a carbon strategy

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Ontwikkeling van een strategie voor energie- en koolstofbeheer gericht op het verbeteren van de energie- en procesefficiëntie en het diversifiëren van de energieportefeuille om waar mogelijk hernieuwbare energie op te nemen. Een dergelijke strategie beschermt en kan het resultaat verbeteren door de kosten te beperken en het bedrijf voor te bereiden op nieuwe koolstof gerelateerde regelgeving. We hebben verschillende malen met het bedrijf gesproken over klimaatveranderingskwesties en hebben het bedrijf gevraagd om de risico's en kansen op het gebied van CO₂-uitstoot beter te beheren.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
BHP Billiton Ltd	Australië	Basismaterialen	✓	

Milestone:

Publicatie waterrapport

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Publicatie van een speciaal waterrapport, het eerste in zijn soort in de winningsindustrie. Het verslag, dat een schat aan informatie bevat over de blootstelling van de onderneming aan water gerelateerde risico's en kansen, de prestaties en doelstellingen op het gebied van water en de bestaande bestuurskaders, zal beleggers in staat stellen om de blootstelling aan risico's en de beheersaanpak beter te beoordelen. De uitgebreidere informatie draagt ook bij aan het engagement met BHP en andere bedrijven in de sector.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Yaskawa Electric Corp	Japan	IT	-	

Milestone:

Onafhankelijkheid bestuur

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Sinds een aantal jaren spreken we bedrijven in Japan aan over de onafhankelijkheid van het bestuur. We hebben de raden van bestuur aangemoedigd om het bestuur voor ten minste een derde onafhankelijk aan te stellen. In 2018 benoemde Yaskawa een extra niet-uitvoerende bestuurder, waardoor de raad van bestuur voor een derde aan onze eis voldeed. Wij verwelkomen deze verbetering van de bestuursstructuur en moedigen de onderneming aan om op dit gebied vooruitgang te blijven boeken.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA	Spanje	Financiële sector	-	

Milestone:

Toegezegd financiering klimaatprojecten

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Toegezegd om binnen nu en 2025 100 miljard dollar uit te trekken voor de financiering van projecten op het gebied van groene energie en andere duurzame ontwikkeling en ondertussen te stoppen met de financiering van olie-exploratie en -productie uit teerzanden en in het Noordpoolgebied, met de steenkoolmijnen in bergtoppen en met het opzetten van nieuwe steenkoolmijnen en kolengestookte elektriciteitscentrales of uitbreidingen van bestaande centrales. Dit zal helpen om kansen te grijpen en de risico's in verband met de overgang naar een economie met een lagere koolstofuitstoot. We hebben de onderneming aangemoedigd om klimaatveranderingsoverwegingen mee te nemen in haar kredietverlening aan bedrijven en in projecten met een grote impact op fossiele brandstoffen.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Kerry Group PLC	Ierland	Niet-duurzame consumptiegoederen	✓	

Milestone:

Aangescherpt ontbossing- en palmoliebeleid

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Vastbesloten om tegen 2025 geen ontbossing meer in risicovolle bevoorradingsketens te laten plaatsvinden en te streven naar volledige traceerbaarheid in de hele bevoorradingsketen. Het bedrijf heeft zich er ook toe verbonden om tegen eind 2018 alleen nog palmolie van RSPO-gecertificeerde palmolie te betrekken voor haar eigen merkproducten. Dit zal het bedrijf helpen bij het aanpakken van reputatie- en inkooprisico's in verband met ontbossing. In 2011 zijn we met het bedrijf in gesprek gegaan over ontbossing en we blijven ons ook bezighouden met het betrekken van grondstoffen.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
NetApp Inc	VS	IT	-	

Milestone:

Invoering van proxy toegang

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Wijziging van de statuten om proxy toegang te verlenen. Aandeelhouders die voldoen aan bepaalde eigendomsriteria hebben nu de mogelijkheid om bestuurders voor te dragen voor verkiezing in de raad van bestuur van de onderneming. Dit is een fundamentele bestuursbepaling die in de meeste ontwikkelde markten bestaat, maar die in het verleden in de VS op weerstand stuitte. Wij hebben de invoering van proxy access in Amerikaanse ondernemingen actief aangemoedigd en hebben dit consequent ondersteund door middel van onze stemmen.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
US Bancorp	VS	Financiële sector	✓	

Milestone:

Onafhankelijke bestuurders benoemd

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

De onderneming heeft twee onafhankelijke bestuursleden benoemd ter voorbereiding van toekomstige uittredingen van bestuurders met een lange staat van dienst, om zo tegemoet te komen aan de bezorgdheid over de (te) lange staat van dienst van de raad van bestuur, wat een belemmering kan vormen voor onafhankelijk toezicht en voor de belangen van de aandeelhouders.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
DS Smith PLC	VK	Basismaterialen	-	

Milestone:

Gecommitteerd aan het vernieuwen van zijn risicoregister

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

DS Smith evalueert momenteel zijn rapportage aan de hand van de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures en heeft zich gecommitteerd aan het vernieuwen van zijn risicoregister over klimaatverandering. De onderneming zal volgend jaar rapporteren over haar bevindingen.

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Aeon Co Ltd	Japan	Niet-duurzame consumptiegoederen	-	
Anthem Inc	VS	Gezondheidszorg	-	
Applied Materials Inc	VS	IT	-	
Cisco Systems Inc	VS	IT	-	
CRH PLC	Ierland	Basismaterialen	-	

Milestone:

Gecommitteerd aan het vaststellen van 2-graden emissie reductie doelstelling

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

De bedrijven sloten zich aan bij het Science Based Targets Initiative en hebben toegezegd een broeikasgasreductiedoelstelling (GHG) vast te stellen in lijn met het niveau van decarbonisatie dat nodig is om de wereldwijde temperatuurstijging onder de 2 graden Celsius te houden in vergelijking met de pre-industriële temperaturen. Eerder vroegen we de bedrijven om een aanpak te ontwikkelen die de onderneming helpt om zich aan te passen aan een lagere koolstofenergietransitie, onder meer door het vaststellen van emissiedoelstellingen.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Milestones per onderneming

Onderneming	Land	Sector	Prioriteitsbedrijf	ESG-risicoscore
Burberry Group PLC	VK	Duurzame consumptiegoederen	-	

Milestone:

Aangekondigd intentie om te stoppen met het verbranden van producten

Impact op beleggerswaarde:

Omschrijving milestone:

Toegezegd om met onmiddellijke ingang te stoppen met het verbranden van onverkochte producten. Deze in de industrie wijdverbreide praktijk stoot koolstof uit in de atmosfeer en in het geval van Burberry's vernietigt het ook producten die energie- en waterintensief zijn om te produceren. We hebben Burberry aangemoedigd om een leidende positie in te nemen.

Impact op beleggerswaarde:

Hoog

Middelmatig

Laag

ESG-risicoscore:

blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

Laag

Matig

Bovengemiddeld

Hoog

Bijlage: Viewpoints 2018

maart

- Komt de circulaire economie wel van de grond?

juni

- Breaking Bad: Bedrijfsethiek in de farmasector
- Corporate Governance in India

augustus

- SDG's als leidraad voor effectief engagement

september

- Blockchain als oplossing voor ESG problemen

Wat zijn de Sustainable Development Goals (SDG) vormen een reeks van 17 doelen die de wereld helpen om duurzame ontwikkeling te bereiken. Het is belangrijk om te weten hoe deze doelen kunnen worden gebruikt om effectief engagement te voeren met bedrijven die een bijdrage aan de wereld kunnen leveren.

De wereld van beleggers en investeerders wordt steeds meer geïntegreerd met ESG (Environmental, Social, Governance) factoren. Dit betekent dat beleggers niet alleen kijken naar financiële rendementen, maar ook naar de impact van hun investeringen op de wereld. Het is belangrijk om te weten hoe deze doelen kunnen worden gebruikt om effectief engagement te voeren met bedrijven die een bijdrage aan de wereld kunnen leveren.

De wereld van beleggers en investeerders wordt steeds meer geïntegreerd met ESG (Environmental, Social, Governance) factoren. Dit betekent dat beleggers niet alleen kijken naar financiële rendementen, maar ook naar de impact van hun investeringen op de wereld. Het is belangrijk om te weten hoe deze doelen kunnen worden gebruikt om effectief engagement te voeren met bedrijven die een bijdrage aan de wereld kunnen leveren.

Bijlage: 2018 engagementprioriteiten

Hieronder schetsen wij onze prioriteiten voor **reo**-engagement in 2018. Deze prioriteiten zijn in samenspraak met u als klant vastgesteld voor een optimale gelijkschakeling van belangen en omvatten:

- > Specifieke sectoren
- > Engagementprojecten
- > Prioriteitsondernemingen

Met onze engagementactiviteiten adresseren wij fundamentele risico's waarmee bedrijven op de lange termijn worden geconfronteerd op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur (ESG) en identificeren wij potentiële, nieuwe risico's. Projecten en bedrijven waaraan wij prioriteit zullen geven, zijn geïdentificeerd door middel van kwantitatieve analyse, met behulp van onze eigen ESG-Risk tool en op basis van de visie van ons Governance & Sustainable Investment (GSI-) team.

Belangrijke factoren die in deze analyse zijn meegenomen, zijn:

- (Inschatting van de impact van) E-, S- en G-risicoscores
- (Inschatting van de impact van) Risico's in sectoren en in landen
- Schendingen (bijvoorbeeld UNGC-schendingen)
- Belang van de holding in beleggingsportefeuilles en de betreffende beleggingscategorie (aandelen versus obligaties)
- De kans op resultaat door uitoefening van engagement

Specifieke sectoren:

Met ons **reo**-programma richten we ons actief op de volgende sectoren (zowel via prioriteitsondernemingen als projecten):

- Banken
- Farmaceutische industrie
- Olie & gas
- Basismaterialen
- Nutsbedrijven
- Textielwaren en luxegoederen
- Retail
- Voedingsmiddelen en dranken
- Industrie
- Software en services en telecommunicatie

Engagementprojecten

Onderstaand geven wij een overzicht van de engagementprojecten voor 2018, die mede op basis van feedback van onze klanten als prioriteit zijn aangemerkt.

Sector	Onderwerp	SDG's	Projecten
Energie, basismaterialen, transport	Klimaatverandering		Carbon Action 100+ samenwerkingsinitiatief: dit project haakt in op onze langlopende inzet voor het vinden van oplossingen voor de klimaatveranderingsproblemen. Wij nemen qua bedrijfsengagement het voortouw in een nieuw wereldwijd vijfjarig beleggersinitiatief onder de naam Carbon Action 100+. Het initiatief is gericht op bedrijven die gerekend worden tot 's werelds grootste uitstoters van broeikasgassen. Men wordt verzocht strategieën te ontwikkelen voor een koolstofarme bedrijfsvoering en beter te presteren op het gebied van klimaatgericht ondernemingsbestuur en financiële informatieverstopping. Als onderdeel van dit initiatief zullen wij onze bestaande samenwerking met de Institutional Investor Group on Climate Change (IIGCC) voortzetten. Wij hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van sectorspecifieke kaders voor beleggersverwachtingen ten aanzien van beste werkmethode op het gebied van beheersing van klimaatveranderingsrisico's. In het Carbon Action 100+ initiatief zijn de beleggers verenigd van de Global Investor Coalition on Climate Change. Het initiatief helpt ons de reikwijdte van onze betrokkenheid bij het zoeken naar een oplossing voor de klimaatveranderingsproblemen verder te vergroten en aan te dringen op wijdverspreide overname van de aanbevelingen die zijn gepubliceerd door de Task Force for Climate Related Disclosures on Climate Change (TCFD)
Bouw, textiel, voedingsmiddelen en dranken, horeca	Arbeidsomstandigheden		Invoering van de Modern Slavery Act (de wet op moderne slavernij van het Verenigd Koninkrijk). Volgens de International Labour Organisation (ILO) zijn 21 miljoen arbeiders over de hele wereld worden verkocht en waarvan slechts een klein deel is gemaakt van gerecyclede materialen. Tot moderne slavernij worden onder meer gerekend dwangarbeid, kinderarbeid en mensenhandel. Na de invoering van de Britse Modern Slavery Act 2015 zijn veel bedrijven gekomen met verklaringen over moderne slavernij. Deze verklaringen vertonen normatieve verschillen, hetgeen naar onze mening een indicatie is van de mate waarin de ondernemingen erin slagen dit probleem te beheersen. Wij zijn voornemens ondernemingen te benaderen om toepassing van beste werkmethode voor de aanpak van dit probleem te stimuleren, en wij willen inzicht verkrijgen in de mate waarin ondernemingen in staat zijn de risico's op dit gebied te beperken. Wij concentreren ons daarbij op internationale ondernemingen die in het Verenigd Koninkrijk actief zijn in sectoren met een verhoogd risico op moderne slavernij, zoals de sectoren voedingsmiddelen, bouw, textiel en horeca.
Voedingsmiddelen en dranken, huishoudelijke artikelen en persoonlijke verzorging	Afval en recycling		Plastic in de oceanen: jaarlijks wordt er meer dan 8 miljoen ton plastic in zee gedumpt. Volgens schattingen zal er in 2050 meer plastic afval dan vis in de oceanen zijn. Aan deze vervuiling wordt in hoge mate bijgedragen door plastic wegwerpflessen, waarvan er per jaar meer dan 480 miljard worden verkocht en waarvan slechts een klein deel is gemaakt van gerecyclede materialen. Ook ander plastic zwerfafval belandt in de oceanen. Bedrijven voelen de impact hiervan nu dat zwerfvuil van bekende merken (de zogenaamde 'branded litter') een steeds groter probleem wordt. Dit project heeft ten doel desbetreffende fabrikanten van voedingsmiddelen en dranken te benaderen om de verkoop van drank in flessen van gerecyclede plastic te stimuleren, toezeggingen te verkrijgen over de geleidelijke afschaffing van plastic wegwerpflessen, aan te zetten tot waardecreatie uit afval, en alternatieven voor plastic verpakkingen te vinden. Wij overwegen om daarnaast een select aantal relevante bedrijven in de sectoren huishoudelijke artikelen en persoonlijke verzorging te benaderen.
Sectoroverschrijdend (middelgrote beursgenoteerde ondernemingen)	Informatieverstopping over ESG door middelgrote beursgenoteerde ondernemingen	 	Informatieverstopping over ESG door middelgrote beursgenoteerde ondernemingen: De manier waarop bedrijven omgaan met ESG-kwesties is steeds vaker onderwerp van analyse door beleggers die meer willen weten over de kwaliteit en levensvatbaarheid van bedrijven op de lange termijn. Centraal in alle ESGanalyses staan de beschikbaarheid en consistentie van relevante informatie over het individuele ESG-profiel van de bedrijven in kwestie. Internationale organisaties zoals de Sustainability Accounting Standards Board (SASB), het Global Reporting Initiative (GRI), het Carbon Disclosure Project (CDP) en meer recentelijk de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) hebben veel bereikt op het gebied van informatieverstopping over ESG. Veel - met name beginnende en kleinere - bedrijven hebben echter nog steeds moeite tegemoet te komen aan de behoeften van belanghebbenden. Deze bedrijven zien zich geconfronteerd met de kosten die een uitgebreide informatieverstopping over ESG met zich meebrengt. Dit project is bedoeld om middelgrote beursgenoteerde ondernemingen met een hoog risico te helpen met het identificeren van hiaten in de informatieverstopping en het ontwikkelen van adequate kaders voor informatieverstopping over ESG. Wij combineren BMO's eigen beoordelingen van de materialiteit van de subsectoren met de kwantitatieve gegevens die beschikbaar zijn via aanbieders van ESGonderzoeksdiensten, teneinde bedrijven te identificeren die niet aan de minimumstandaards voor informatieverstopping over ESG voldoen en hen te stimuleren kritieke hiaten in hun bedrijfsvoering te dichten. Wij concentreren ons daarbij op sectoren met hoge ESG-risico's (bijv. de industriële sector en de sectoren basismaterialen en niet-duurzame consumptiegoederen), en focussen op belangrijke kwesties zoals indicatoren voor klimaatverandering, waterschaarste en juiste inzet van menselijk kapitaal.

Chemie	Veiligheidsvoorschriften voor de chemische sector		Biodiversiteit in de landbouwsector: hoe reageert de sector op regelgeving met betrekking tot gevaarlijke chemische stoffen (met inbegrip van neonicotinoiden)? De enorme daling van het aantal Europese honingbijen, die een belangrijke rol spelen bij de bevruchting van landbouwgewassen, blijft een belangrijk milieutechnisch en economisch probleem dat voor producenten van landbouwchemicaliën en landbouwproducten grote gevolgen heeft. De Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) in de EU en het Bureau voor Milieubescherming in de VS hebben de voorschriften voor bestrijdingsmiddelen herzien in verband met de daling van de bijenstand. Dit heeft het publieke debat over de milieueffecten van bestrijdingsmiddelen weer aangewakkerd en de aandacht gevestigd op bedrijven die deze bestrijdingsmiddelen produceren. De Europese Commissie werkt aan de aanname van een wetsvoorstel dat het gebruik van deze bestrijdingsmiddelen buiten tuinbouwkassen verbiedt, en gezien de huidige stellingname van het Verenigd Koninkrijk in deze kwestie zal deze wet waarschijnlijk worden aangenomen. Wij zullen bij bedrijven informeren hoe zij zich voorbereiden op het mogelijke verbod en de dreiging dat deze producten worden vervangen door alternatieve producten. Wij zullen er bij producenten van landbouwbestrijdingsmiddelen en landbouwproducten ook op aandringen om programma's te ontwikkelen voor het monitoren en verbeteren van de bijenstand.
Voedingsmiddelen en dranken	Voeding		Verbeteren van bedrijfsstrategieën met betrekking tot voeding. Voeding staat steeds meer in de belangstelling. Het aantal gevallen van obesitas blijft snel stijgen, vooral in lage- en middeninkomenslanden. De begrotingsuitgaven voor obesitas en voedingsgerelateerde ziekten blijven stijgen, en ziekten zoals diabetes vormen een zware belasting voor de gezondheidszorg. In antwoord hierop komen overheden met nieuwe beleidsmaatregelen om dit probleem aan te pakken, zoals de suikeraccijns in Mexico en het Verenigd Koninkrijk. Bedrijven die hun inkomsten ontleenen aan de verkoop van calorierijke voedingsmiddelen met een hoog suiker- en vetgehalte staan onder druk als gevolg van de regelgeving en de voorkeuren van de consument. Maar er zijn ook kansen voor merken die hun productportefeuilles diversifiëren in lijn met, of voorbij, de markttrends. Wij benaderen bedrijven over de toereikendheid van hun gezondheids- en voedingsstrategieën en moedigen hen aan te gaan werken volgens beste werkmethoden. Ondernemingen in de sector voedingsmiddelen en dranken vormen de eerste doelgroep, en zullen waarschijnlijk in een later stadium worden gevolgd door ondernemingen in de horeca en detailhandel. Wij hebben hiervoor gegevens ontleend aan de Access to Nutrition Index van de Access to Nutrition Foundation.
Sectoroverschrijdend (Europa)	Gegevensbescherming en veiligheid		Beheer van gegevensbescherming: in mei 2018 wordt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht in Europa. Ingevolge deze verordening kunnen bedrijven hoge boetes opgelegd krijgen en moeten zij een functionaris voor gegevensbescherming aanstellen. Om constante naleving van deze verordening te verzekeren, moeten bedrijven zorgdragen voor constante monitoring, en de inzet van een functionaris voor gegevensbescherming kan daarbij de risico's beperken. Maar de vraag is hoe dit in de praktijk zal worden gerealiseerd, aangezien uiteenlopende bestuursstructuren een scala aan risico's en kansen met zich meebrengen. In dit project worden belangrijke Europese holdings benaderd om te achterhalen hoe zij hun corporate governance en risicobeheersingssysteem gaan aanpassen aan deze nieuwe wetgeving.
Voedingsmiddelen en dranken, energie	Water, energie, duurzame landbouw		Snijvlak water-voedsel-energie: de VN voorspelt wereldwijd een tekort in de watervoorziening van 40% in 2030 en een toename in de vraag naar voedsel van 70% in 2050. En dat terwijl de International Energy Agency (IEA) in de periode tot 2040 het energieverbruik wereldwijd ziet stijgen naar 48%. Energie en voedsel zijn van levensbelang; voor de productie van beide is veel water nodig. Vaak ook worden energie en voedsel in dezelfde regio geproduceerd, wat de druk op de beschikbare watervoorraden nog verder verhoogt. Ondernemingen die in belangrijke stroomgebieden actief zijn, zien zich daardoor geconfronteerd met een eventueel waterrisico dat wezenlijke gevolgen voor de bedrijfsactiviteiten kan hebben. Er liggen op watergebied echter ook kansen voor het bedrijfsleven. Onze insteek zou zijn om contact op te nemen met ondernemingen in de sectoren voedingsmiddelen en energie waarvan de stroomgebieden onder druk staan. Wij willen dan vooral weten hoe goed ze zijn voorbereid wat betreft het waterrisico en of ze kansen zien om de risicobeheersing aan te scherpen. Dit project wordt ingericht op basis van thema's, sectoren en regio's. In het kader daarvan worden de stroomgebieden met het hoogste risico in kaart gebracht, gevolgd door engagement met ondernemingen die met hun bedrijfsactiviteiten het grootste risico lopen in die gebieden.
Farmaceutische industrie	Verantwoorde marketing en verkooppraktijken, corruptie, verantwoorde prijsstelling van medicijnen		Verantwoorde modellen bij de prijsstelling van medicijnen. De Amerikaanse farmaceutische industrie is in een kwaad daglicht komen te staan naar aanleiding van een serie exorbitante prijsverhogingen van behandelingen. Bedrijven als Valeant en Turing zijn voor het Amerikaanse Congres gesleept en stevig bekritiseerd op hun werkwijzen. Wij sporen in dit project de belangrijkste spelers aan om de negatieve publieke perceptie te keren door sterke en verantwoorde prijsstellingsmodellen in te voeren. Van de grootste internationale farmaconcerns willen we dan 1) weten hoe ze tegen een verantwoorde prijsstelling aankijken en hoe ze een eventuele prijsverhoging van behandelingen tot een aanvaardbaar niveau denken te beperken; 2) sterke en duurzame werkwijzen ten aanzien van prijsstelling zien waaruit een goed evenwicht blijkt tussen een winsttoegmerk enerzijds en legitieme onderzoeks- en ontwikkelingsinspanningen anderzijds, die levensreddende medicijnen kunnen opleveren en verdere weerstand in de maatschappij en de politiek tot een minimum kunnen beperken; en 3) achterblijvers aanspreken en aanmoedigen om over te gaan op een transparante en verantwoorde prijsstelling voor producten.

Auto-industrie	Emissiebeheer		<p>De auto-industrie staat met de opkomst van alternatieve vervoersmiddelen, zoals elektrische auto's en andere geavanceerde vervoersoplossingen als zelfrijdende auto's en deelauto's, aan de vooravond van een ingrijpende transformatie. Aan de autofabrikanten het verzoek om, met het oog op deze potentiële radicale verandering in de sector, verder te kijken dan de wet- en regelgeving en hun strategieën voor beperking van de CO₂-uitstoot van hun voertuigen te evalueren. Wij dringen bij ondernemingen aan op ambitieuze streefdoelen en op de ontwikkeling van een bedrijfsmodel voor de lange termijn dat resulteert in een transportsector die zich heeft aangepast aan de internationale afspraken over CO₂-reductie.</p>
Sectoroverschrijdend	Corporate governance in de VS		<p>Hoe reageren bedrijven op moties van aandeelhouders die met een meerderheid van stemmen zijn aangenomen? Als onderdeel van onze voortdurende inspanning om bij Amerikaanse emittenten meer verantwoording aan en inlevingsvermogen in de aandeelhouders te stimuleren, brengen wij als onderdeel van dit project ondernemingen in kaart waar bepaalde moties op de laatste aandeelhoudersvergadering met meerderheid van stemmen zijn aangenomen, maar waar vooralsnog geen veranderingen zijn doorgevoerd. We gaan in gesprek met de ondernemingen in kwestie en dringen aan op een plan om op zorgpunten van beleggers te reageren en om in de toekomst een grotere bereidheid tot luisteren aan de dag te leggen.</p>

reo® 2018 prioriteitsondernemingen

Onderstaande ondernemingen zijn geselecteerd naar aanleiding van een gedetailleerde analyse van het belang in beleggingsportefeuilles, eigen ESG-risicoscores, historische engagementactiviteiten alsook kennis en ervaring van het GSI-team.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
AES Corp/VA	VS	Nutsbedrijven	Het Amerikaanse nutsbedrijf AES heeft grote stappen gezet om de onderneming te diversifiëren met alternatieve energie. Zo heeft het de grootste onafhankelijke distributeur van zonne-energiesystemen in de VS overgenomen. De brandstoffenmix bestaat echter nog altijd grotendeels uit fossiele brandstoffen, waarbij 40% van de energie wordt opgewekt uit kolen. Het bedrijf heeft tot op heden voorstellen van aandeelhouders afgewezen die het bedrijf oproepen een 2 graden scenario-analyse te ontwikkelen, dit ondanks het feit dat deze motie in 2017 door 40% werd gesteund. We zouden graag zien dat het bedrijf zich op dit punt minder beroept op de wet- en regelgeving en een meer strategische benadering kiest. Ook willen we graag dat het bedrijf nadenkt over de vraag hoe het zijn analyse en rapportage in overeenstemming kan brengen met de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures.
Albemarle Corp	VS	Basismaterialen	Voor Albemarle, een internationaal bedrijf in de speciaalchemie, biedt schone technologie veel kansen (met name op het gebied van energieopslag). Maar dit brengt ook risico's met zich mee op het vlak van chemische veiligheid, uitstoot van schadelijke stoffen en afval, energieverbruik, emissiebeheer van broeikasgassen en waterbeheer. Het bedrijf produceert een aantal chemicaliën die onder druk kunnen komen te staan nu de wet- en regelgeving voor chemische veiligheid in de VS en Europa alsmaar wordt aangescherpt, waardoor het bedrijf kosten voor compliance en herformulering moet maken. Albemarle heeft niet alleen een relatief hoge uitstoot van SOx, NOx en broeikasgassen vergeleken met concurrenten in de sector. Het biedt momenteel ook geen openheid over inspanningen om afval en verontreiniging te beperken en heeft geen reductiedoelen vastgesteld. Toen we in 2017 met Albemarle in gesprek waren over deze kwesties had het bedrijf er moeite mee om nadere informatie te verschaffen over een proactieve procedure voor de beoordeling van de veiligheidsrisico's van chemische stoffen. Ook stelde het bedrijf zich terughoudend op bij vragen over hoe zij het ketenbeheer aanpakken bij kobalt, een mineraal dat herhaaldelijk in verband is gebracht met mensenrechtenschendingen in de Democratische Republiek Congo. We hebben daarom besloten dat Albemarle op de prioriteitenlijst voor 2018 blijft staan.
Amazon.com Inc	VS	Consumentenproducten	De belangrijkste ESG-risico's voor Amazon hebben nog steeds betrekking op het beheer van de arbeidsomstandigheden, gegevensbescherming, belastingen en haar ecologische voetafdruk. Hoewel er tekenen zijn dat de onderneming een begin heeft gemaakt met actie op sommige gebieden, blijven wij ons zorgen maken over de naar binnen gerichte bedrijfscultuur van Amazon, haar algehele gebrek aan transparantie en haar onwil om een open dialoog over ESG-kwesties aan te gaan. Wat betreft klimaatverandering heeft de onderneming ons verzekerd dat zij van plan is in de nabije toekomst de transparantie te verbeteren. De arbeidsomstandigheden blijven een grote reden tot zorg, en ondanks enige vooruitgang op het gebied van transparantie heeft de onderneming nog steeds geen uitgebreide strategie voor haar human capital management gepresenteerd. Bovendien presteert de onderneming nog steeds onder de maat met haar corporate governance als gevolg van een terughoudende raad van bestuur die tegenover een dominante CEO/voorzitter geen afwijkende mening durft te verkondigen. Hoewel wij wel een eerste telefonisch contact hebben gehad met de Head of Sustainability van de onderneming, is er over het algemeen weinig vooruitgang geboekt in het tot stand brengen van een constructieve dialoog. Wij hebben daarom besloten ons engagement te escaleren en hebben samen met andere beleggers de onderneming benaderd. Wij zetten onze inspanningen voort en handhaven de onderneming op de prioriteitenlijst 2018.
Andritz AG	AT	Industriële sector	Andritz heeft te maken gehad met controverses over zijn betrokkenheid bij waterkrachtprojecten in het Braziliaanse deel van het Amazonegebied en in Zuidoost-Azië. Bij dergelijke projecten vormt de impact op de biodiversiteit vaak een uitdaging, evenals milieuvuiling, de relatie met de lokale gemeenschap en schending van de mensenrechten. Vanwege zijn sterke positie binnen de waterkrachtsector (28% van de verkoop in 2015) wordt Andritz gezien als belangrijke leverancier voor waterkrachtprojecten wereldwijd, waarvoor het bedrijf integrale oplossingen biedt ("from water-to-wire"). De mate van openheid die Andritz over de problemen verschaft en de beoordeling van maatschappelijke en milieugevolgen in het algemeen lijken gebaseerd te zijn op regelgeving en staan niet in verhouding tot het impliciete risico. Ook op het punt van koolstofemissie en water zien we mogelijkheden om de informatievervalsing en het beheer te verbeteren. We hebben deze kwesties in 2017 aangestipt, maar zonder veel succes. Het leek erop dat Andritz liever geen bijeenkomst wilde organiseren voordat het zijn lopende herziening op het gebied van duurzaamheid had voltooid. Onze interactie met het bedrijf bleef hierdoor beperkt tot schriftelijke communicatie en deelname aan de enquête die Andritz onder de stakeholders organiseert. Vanwege deze beperkingen hebben we besloten het bedrijf op de prioriteitenlijst voor 2018 te laten staan.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
Anglo American PLC	VK	Basismaterialen	Ons engagement aangaande de risico's van klimaatverandering heeft ertoe geleid dat we op de jaarlijkse algemene vergadering van het bedrijf het woord namen en het management prezen voor de pogingen die het recentelijk heeft ondernomen om de risico's en kansen met betrekking tot de energietransitie beter aan te pakken. Ook gaven we aan beter geïnformeerd te willen worden over hoe de ontwikkeling van klimaatscenario's onder leiding van de technisch directeur vordert. Daarbij onderstreepeten we dat de rapportage duidelijk moet maken welke parameters voor de scenario's worden gebruikt en welke financiële gevolgen deze waarschijnlijk voor het bedrijf zullen hebben, waaronder voor kapitaalallocatie en onderzoek en ontwikkeling. Voor de toekomst zijn we van plan de vordering van de scenario-ontwikkeling door het bedrijf te bespreken vanaf de meest recente richtlijn van de FSB Task Force on Climate-related Financial Disclosures. Gezien de positieve wending van ons engagement en de vragen die nog reesteren, zullen we het bedrijf op de prioriteitenlijst voor 2018 houden.
Arconic Inc/PA	VS	Industriële sector	2017 was voor Arconic een turbulent jaar. In april is de CEO van het bedrijf, Klaus Kleinfeld, afgetreden vanwege een brief die hij gestuurd had aan een senior executive binnen Elliott Management, een activistisch hedgefonds dat begin dat jaar een proxy fight tegen het bedrijf had aangezwengeld. Volgens Elliott Management had Kleinfeld in zijn brief "impliciet gesuggereerd dat hij de heer Singer zou kunnen intimideren of afpersen" (Singer is de CEO van Elliott Management). Twee maanden later, in juni 2017, bleek tijdens een onderzoek naar de brand in de Grenfell Tower in Londen dat de gevelbekleding van het gebouw (Reynobond PE) door Arconic was geleverd. Deze bekleding zorgde ervoor dat het vuur zich snel kon verspreiden, met 71 dodelijke slachtoffers als gevolg. Hoewel het gebruik van nietbrandvertragende gevelbekleding volgens de bouwvoorschriften niet is verboden, wordt Arconic ervan beschuldigd dat het bewust de gevaren van Reynobond PE heeft verzwegen. Tot slot heeft motorfabrikant CFM International 30 motoren teruggeroepen om de door Arconic vervaardigde turbineschijven te verwijderen, die gevoelig bleken te zijn voor scheurvorming. In onze dialoog met het bedrijf zullen corporate governance en productkwaliteit centraal staan, evenals de veiligheidspraktijken die het bedrijf hanteert.
ASOS PLC	VK	Consumentenproducten	Deze Britse webwinkel voor mode- en schoonheidsproducten verkoopt merken van derden en genereert daarnaast circa 40% van zijn inkomsten met producten van eigen merk. Effectief personeelsbeheer, zoals met betrekking tot de activiteiten van haar distributiecentra en toeleveringsketen, is belangrijk voor het beperken van werkonderbrekingen, het aanpakken van knelpunten op het gebied van menselijk kapitaal en het tot een minimum beperken van reputatierisico's. Asos hanteert sterke processen voor het beheer van de arbeidsomstandigheden in de toeleveringsketen, maar verstrekt geen informatie over de wijze waarop zij de arbeidsomstandigheden in haar magazijnen reguleert. Dit is met name een punt van zorg omdat Asos voor de werving van personeel voor haar distributiecentra gebruikmaakt van uitzendbureaus. Wij zijn voornemens om Asos in 2018 te benaderen met de vraag hoe zij omgaat met arbeidskwesties in haar magazijnen en distributiecentra over de hele wereld en hoe zij invulling geeft aan haar relatie met uitzendbureaus.
Associated British Foods PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen	Wij prioriteren ABF voor engagement in 2018 in verband met haar connecties met de suikerindustrie en de trend richting minder suikerhoudende producten in de sector. Wij besteden ook aandacht aan het milieubewuste en sociale beheer van de toeleveringsketen in al haar bedrijfsonderdelen.
AutoZone Inc	VS	Consumentenproducten	Amerikaanse detaillisten in de sector auto-onderdelen en -accessoires zijn betrokken geweest bij een aantal controverses op de werkplek, zoals discriminatie op grond van ras en handicap en meningsverschillen over pauzes tijdens werktijden. De onderneming is gesloten over dit onderwerp en ons engagement voor 2018 zal zich ten aanzien van Autozone richten op het personeelsbeheer in haar winkels en magazijnen. Wij zullen de onderneming met name stimuleren om bedrijfsbreed sterkere strategieën te implementeren voor personeelsbeheerkwesties zoals diversiteit en inclusie, loopbaanontwikkeling en goede werkomstandigheden.
Bank Mandiri Persero Tbk PT	ID	Financiële sector	Mandiri is een van de grootste financiers van de enorme expansie van de palmolie-sector in Indonesië. Derhalve is haar kredietportefeuille in hoge mate blootgesteld aan de duurzaamheidsrisico's die samenhangen met de verbouw van oliepalmen. Wij zullen de onderneming benaderen en haar aanmoedigen haar aanpak van het kredietrisicobeheer van haar leningen aan de palmolie-industrie te verbeteren, alsook haar kredietrisicobeheer in andere sectoren waar in hoge mate sprake is van milieu- en maatschappelijke effecten.
Bayer AG	DE	Gezondheidszorg	We hebben Bayer gedurende het jaar meerdere malen gesproken. Drie onderwerpen stonden daarbij centraal: (1) de gevolgen die een eventuele fusie met Monsanto zou hebben voor milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur (ESG), (2) chemische veiligheid en (3) corporate governance. Over het algemeen stelde Bayer zich open op, maar het nam wel een defensieve houding aan toen we onze zorgen uitten. Bayer heeft tot op heden geen gezamenlijke ESG-strategie gepubliceerd voor de eventuele fusie met Monsanto, omdat het geen problemen voorziet bij het samenvoegen van de ESG-strategieën van beide bedrijven. Wat betreft het geldende verbod op neonicotinoïde pesticiden in de EU gaf Bayer aan dat de kwestie in hoge mate gepolitiseerd is en verwees het naar wetenschappelijke studies die aantonen dat zijn producten veilig zijn, zonder te erkennen dat er substantieel tegenbewijs bestaat. Dat sommige leden van de raad van commissarissen daar al lang zitting in hebben en ook lid zijn van andere raden, had volgens Bayer te maken met de naleving van geldende wetten en normen. Gezien het gebrek aan vooruitgang in de hiervoor genoemde kwesties en de lopende ontwikkelingen aangaande de fusie met Monsanto blijft Bayer op de prioriteitenlijst voor 2018 staan.
Becton Dickinson and Co	VS	Gezondheidszorg	Na een reeks spraakmakende incidenten is er veel aandacht voor anti-corruptiesystemen in de gezondheidszorg. We willen dit Amerikaanse bedrijf, dat zich toelegt op medische technologie, aansporen om zich meer in te zetten voor verantwoorde verkoop- en marketingpraktijken door zijn aanpak openbaar te maken en te garanderen dat werknemers getraind worden in hoe ze op een verantwoorde manier producten moeten verkopen en vermarkten; dit met het oog op de plannen van het bedrijf om verder uit te breiden in opkomende markten.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
BHP Billiton Ltd	AU	Basismaterialen	Ons engagement concentreerde zich op deelname aan een sitebezoek in Brazilië dat door BHP was georganiseerd. We hoopten zo een beter beeld te krijgen van de vorderingen en de resterende uitdagingen met betrekking tot de ramp die in 2015 in de Samarco-mijn heeft plaatsgevonden. Het bezoek bevestigde ons vermoeden dat BHP met ferme hand zowel de gevolgen als de onderliggende oorzaken van de ramp aanpakt. Gezien de politieke en economische crisis die Brazilië teistert, loopt BHP echter het risico dat het proceskosten moet betalen en moet zorgdragen voor effectief ecologisch en sociaal herstel op de lange termijn. We hebben daarom besloten dat het bedrijf op onze prioriteitenlijst voor 2018 blijft staan, zodat we de vooruitgang gedurende nog een jaar kunnen volgen.
Big Lots Inc	VS	Consumentenproducten	Deze Amerikaanse discountketen moet goed op haar marges letten. Effectief personeelsbeheer, vooral in haar magazijnen en winkels, is belangrijk voor de beheersing van de personeelskosten van de onderneming. Slecht beheer op dit gebied kan de onderneming hogere kosten opleveren vanwege een groter personeelsverloop en daarmee samenhangende opleidingskosten, alsook een gebrek aan continuïteit. Wij vinden het hoge percentage parttime medewerkers en seizoenswerkers zorgwekkend en Big Lots geeft geen informatie over haar personeelsbeheer. In 2018 zullen wij ons dan ook concentreren op stimulering van een personeelsbeleid dat gericht is op verbetering van het behoud van werknemers en reductie van de kosten van personeelsbehoud en personeelsverloop.
BIM Birlisik Magazalar AS	TR	Niet-duurzame consumptiegoederen	Als grootste inkoper van de meeste producten die zij aan Turkije verkoopt, is BIM in een positie om positieve invloed uit te oefenen op het beheer van de milieu- en sociale risico's van haar leveranciers. Wij willen daarom met de onderneming bespreken hoe zij de opname van duurzame inkoopoverwegingen in haar inkoopmethoden kan bevorderen. Ook zullen wij de raad van bestuur ervan proberen te overtuigen dat het belangrijk is dat er maatregelen worden genomen die mogelijkheden scheppen voor effectieve benoeming van bestuursleden en evaluaties van de prestaties van de raad van bestuur.
BP PLC	VK	Energie	Als onderdeel van onze langdurige samenwerking met een kleine groep beleggers hebben wij talloze besprekingen gehad met senior executives van BP. Wij hebben ook een verklaring gepresenteerd op de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van de onderneming. Klimaatverandering blijft een aandachtsgebied en BP heeft positieve stappen ondernomen in de ontwikkeling van hun strategisch kader, dat erop gericht is de onderneming de overstap naar koolstofarme energie te laten maken. Wij vinden het bemoedigend dat dit kader nu alle belangrijke aspecten omvat, met inbegrip van koolstofrisico's in verband met haar belangrijkste producten en activiteiten, en nieuwe energiekansen. De onderneming moet echter nog een duidelijke verbintenis aangaan tot het publiceren van haar operationele emissiereductiedoelstellingen. Er zijn indicaties dat dit wordt overwogen voor de volgende verslagperiode. Wij zullen daarom blijven aandringen op openbaarmaking van de doelstellingen en beter leiderschap, dat zich inzet voor de ontwikkeling van verslaggeggingskaders die voldoen aan de aanbevelingen van de Task Force for Climate Related Financial Disclosure (TCFD). Wat betreft het onderwerp beloningen, dat BP in 2016 bijzonder negatief in de publiciteit heeft gebracht, hebben wij vastgesteld dat BP heel constructief heeft gereageerd op de zorgen van aandeelhouders, en zelfs zo ver is gegaan dat zij aanzienlijke reducties in haar beloningsbeleid heeft aangekondigd. Wij hebben over de hele linie positieve ontwikkelingen geconstateerd op speerpunten zoals klimaatverandering en beloning, maar wij handhaven BP op de prioriteitenlijst 2018 vanwege haar marktprominentie en de signaalfunctie die haar verbeteringen hebben voor andere ondernemingen.
Britannia Industries Ltd	IN	Niet-duurzame consumptiegoederen	Wij prioriteren Britannia Industries voor engagement in 2018 vanwege de aanzienlijke bezorgdheid die bestaat omtrent het voedingsprofiel van haar productportefeuille. Wij zijn ook geïnteresseerd in de verkoop- en marketingstrategieën voor deze producten.
British American Tobacco PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen	Oorspronkelijk richtte ons engagement met British American Tobacco (BAT) zich op risico's in de toeleveringsketen als gevolg van slechte werkomstandigheden in de tabaksteelt. Meer recentelijk hebben wij de gezondheidseffecten besproken van de alternatieve tabaksproducten die momenteel aan populariteit winnen en dreigen het traditionele bedrijfsmodel van tabaksfabrikanten te verstoren. Wij hebben besloten om ons engagement met BAT in 2018 te intensiveren om meer inzicht te krijgen in haar langetermijnstrategie en productbeheermaatregelen ten aanzien van haar wereldwijde productportefeuille. Wij zullen ook onderzoeken in hoeverre haar systemen en bedrijfscultuur effectief zijn voor het voorkomen van omkoping en corruptie, aangezien het Britse Serious Fraud Office heeft bekendgemaakt dat het onderzoek doet naar BAT omdat de onderneming ervan wordt verdacht steekpenningen te hebben betaald om haar bedrijfsvoering in Afrika te bevorderen.
Cemex SAB de CV	MX	Basismaterialen	Als verticaal geïntegreerde onderneming waarvan de activiteiten een groot deel van de waardeketen van bouwmaterialen bestrijken, loopt CEMEX een verhoogd risico op een aantal milieugerelateerde en sociale gebieden. Van veel van die risico's is het beheer naar onze mening ontoereikend. Het bedrijf had in 2016 een totale CO ₂ -uitstoot (scope 1 en 2) van 47.7700.209 met CO ₂ e, een hoeveelheid die gelijk staat aan de uitstoot van 11,8 kolencentrales of 12.100 windturbines die een jaarlang draaien. Naast deze aanzienlijke absolute cijfers, heeft CEMEX moeite om zijn koolstofvoetafdruk te verlagen en zag het zich genoodzaakt om zijn doelstelling voor koolstofreductie aan te passen omdat de koolstofintensiteit nog steeds een stijgende trend vertoont. Een ander punt van zorg is veiligheid en gezondheid: volgens MSCI had CEMEX tussen 2013 en 2016 het hoogste percentage sterfgevallen in de bouwmaterialensector. In ons engagement met het bedrijf in 2018 zullen de bovenstaande thema's centraal staan, maar we besteden ook aandacht aan enkele problemen die we op het gebied van corporate governance hebben vastgesteld. Hiertoe behoren zaken als onafhankelijkheid van het bestuur en beloning van uitvoerende bestuurders, evenals kwesties die in het rapport van de onafhankelijke auditor ter sprake komen en bewijzen van wezenlijke zwakke punten in de interne controle.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
China Railway Construction Corp Ltd	CN	Industriële sector	Omdat CRCC zich als bouwbedrijf hoofdzakelijk richt op grootschalige infrastructuurprojecten in opkomende markten, loopt het grote risico's vanwege omkoping en corruptie en ook door de relatie met lokale gemeenschappen. In 2014 is de tender voor een hogesnelheidslijn in Mexico ingetrokken vanwege vermeende belangenconflicten tussen Mexicaanse ambtenaren en het biedende consortium. In oktober 2017 werd in Tundayme, Ecuador, vlakbij de kopermijn van China Railway "El Mirador" geprotesteerd tegen de verdrijving van inheemse gemeenschappen - twee recente voorbeelden waaruit blijkt hoe zwaar deze risico's voor het bedrijf wegen. We willen met het bedrijf in gesprek gaan over zijn inspanningen om corruptie te voorkomen en op te sporen, en ook over de normen die het hanteert met betrekking tot gemeenschapsmanagement, waaronder het beoordelen van de gevolgen die projecten met een hoog risico hebben voor het milieu en de samenleving. Hiertoe behoren spoorwegen, snelwegen, waterwerken en waterkracht, bruggen, tunnels, vliegvelden en werven.
CVS Health Corp	VS	Niet-duurzame consumptiegoederen	Wij hebben CVS voor 2018 geprioriteerd voor engagement om te focussen op de prijzen van medicijnen en beloningen in de sector.
Dominion Energy Inc	VS	Nutsbedrijven	Ons engagement met Dominion heeft tot nu toe uitgewezen dat het bedrijf goed op de hoogte is van het effect dat Amerikaanse voorschriften op korte termijn op hun onderneming kunnen hebben. De visie op de ontwikkeling op de lange termijn was echter vrij beperkt. Hoewel de status van sterk gereguleerde energieproducent tot op zekere hoogte als buffer fungeert voor mogelijke effecten van de energietransitie, zouden we een meer proactieve houding verwelkomen - vooral aangezien kolen nog altijd een belangrijk deel uitmaken van de energiemix. Ons engagement zal zich met name richten op de ontwikkeling van een 2 graden scenario-planning, in overeenstemming met de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures.
Dynegy Inc	VS	Nutsbedrijven	Vergeleken met zijn concurrenten in de VS is Dynegy een vrij klein nutsbedrijf, en is er om die reden tot op heden geen sprake geweest van intensieve betrokkenheid onder beleggers. Het bedrijf loopt echter grote kans op risico's als gevolg van de energietransitie, omdat zijn capaciteit om energie op te wekken volledig gebaseerd is op fossiele brandstoffen, waarvan 36% afkomstig uit kolen. Wat risicobeheer aangaat is het bedrijf zich weliswaar bewust van klimaatwetgeving maar heeft het vooralsnog geen langetermijnvisie voor de energietransitie ontwikkeld. We willen met het bedrijf bespreken hoe het de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures kan benutten om het risicobeheer op dit cruciale gebied te analyseren en hierover te rapporteren.
Emaar Properties PJSC	AE	Vastgoed	Emaar Properties is een internationale vastgoedontwikkelaar met een sterke aanwezigheid in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De kernactiviteiten betreffen vastgoed, verhuur en gerelateerde activiteiten waaronder technologie. Het heeft ambitieuze groeivoorzichten. Ons punt van zorg is de tamelijk geringe openheid die het bedrijf over ESG-kwesties verschaft. De sector ging de laatste jaren gebukt onder controverses aangaande personeelsbeleid, corruptie, veiligheid en gezondheid. Ook willen we graag weten hoe het bedrijf aankijkt tegen de ontwikkeling van 'groene' projecten en inzicht krijgen in de governancestructuur die het hanteert.
Fiat Chrysler Automobiles NV	VK	Consumentenproducten	Ons engagement met Fiat Chrysler Automobiles (FCA) is dit jaar onderdeel van een breder engagementsinitiatief met betrekking tot CO ₂ -uitstoot in de auto-industrie, waarbij een algemeen kader voor de verwachtingen van beleggers werd ontwikkeld. Hoewel de onderneming een aantal doelstellingen heeft bekendgemaakt, zijn deze gefragmenteerd. Dit werpt de vraag op in hoeverre de huidige prestaties en voortgang op het gebied van reductie van CO ₂ -uitstoot het risico op niet-naleving van regelgeving en oplegging van boetes inderdaad verkleinen. Evenmin heeft de onderneming uitgebreide toekomstgerichte doelstellingen bekendgemaakt voor de verkoop van voertuigen met lage uitstoot. Ook heerst er stilzwijgen over indicatoren zoals investeringen in onderzoek en ontwikkeling van elektrische voertuigen. FCA blijft achter bij haar concurrenten die duidelijkere ambities met betrekking tot elektrische voertuigen en uitstoot van hun voertuigen hebben bekendgemaakt. Gezien haar kortetermijnfocus op potentiële fusiemogelijkheden en haar productassortiment met veel SUV's, zal FCA waarschijnlijk voorlopig aan de zijlijn blijven staan in de opkomende industrietrend richting elektrische voertuigen. Anderzijds is de onderneming dankzij het betrekkelijk lage aandeel van dieselwagens in haar productassortiment minder getroffen door de implicaties van het dieselschandaal, dat bij andere ondernemingen het realiseren van doelstellingen ten aanzien van lagere uitstootniveaus bemoeilijkt. Onbeantwoorde vragen die wij aan de onderneming zullen blijven voorleggen hebben betrekking op verbetering van haar transparantie over de uitstootdoelstellingen van haar voertuigen en meer duidelijkheid over de mogelijke kosten van niet-naleving in het licht van de huidige aanscherping van uitstootnormen. Daarnaast hebben we ook aangedrongen op meer informatie over haar investeringen in autonome technologie, die in de toekomst meer kansen voor het ontwikkelen van elektrische voertuigen moeten opleveren. Wij handhaven FCA op de lijst met prioriteitsondernemingen voor 2018 en zullen blijven aandringen op verbetering op deze punten.
Fomento Economico Mexicano SAB de CV	MX	Niet-duurzame consumptiegoederen	Wij prioriteren FEMSA voor engagement in 2018 vanwege de aanzienlijke bezorgdheid die bestaat ten aanzien van het voedingsprofiel van haar producten en degenen voor wie haar producten bestemd zijn. Wij zijn ook geïnteresseerd in de verkoop- en marketingstrategieën voor deze producten in relatie tot de voedingswaarde. We zullen de onderneming ook aanspreken op haar strategieën met betrekking tot wegwerpplastic.
Fortis Inc/Canada	CA	Nutsbedrijven	Fortis is een Canadees nutsbedrijf met ruim 3 miljoen klanten in de VS en Canada. De focus ligt voornamelijk op transport en distributie maar ook op opwekking, waarvan een deel op basis van kolen. Uit de verslaggeving door het bedrijf blijkt dat het zich bewust is van de structurele wijzigingen in het energiesysteem. We zien echter mogelijkheden om een strategische koers voor de lange termijn uit te stippelen in verband met de energietransitie, met de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures als referentiepunt.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
General Electric Co	VS	Industriële sector	Het personeel van General Electric (GE) vormt de belangrijkste strategische activa van het bedrijf en is van cruciaal belang voor het succes op de lange termijn. GE zit momenteel in een lange periode van herstructurering en ontslagen (waarvan 12.000 onlangs zijn aangekondigd binnen GE Power). Er lopen class action procedures (groepsvorderingen) tegen het bedrijf vanwege het schrappen van Medicare-programma's en geneesmiddelenvergoedingen voor ongeveer 130.000 gepensioneerd en hun echtgenoten. Daarnaast heeft General Electric te maken gehad met controverses over zijn betrokkenheid bij waterkrachtprojecten in het Braziliaanse deel van het Amazonegebied en in Zuidoost-Azië. Bij dergelijke projecten vormt de impact op de biodiversiteit vaak een uitdaging, evenals milieuvuiling, de relatie met de lokale gemeenschap en schending van de mensenrechten. De mate van openheid die GE over de problemen verschaft en de beoordeling van maatschappelijke en milieugevolgen in het algemeen lijken gebaseerd te zijn op regelgeving. We zullen het bedrijf vragen zich krachtiger op te stellen door meer inzicht te verschaffen in de werkwijze ten aanzien van milieu- en sociaal risicobeheer in zijn projectenportefeuille.
Gerresheimer AG	DE	Gezondheidszorg	We hebben in het verleden met deze Duitse producent van materialen voor de gezondheidszorg gesproken over hoe corporate governance, keten- en milieubeheer werden vormgegeven. Gerresheimer is van plan zijn activiteiten uit te breiden in Azië (waaronder India en China) en Zuid-Amerika. Dit leidt ertoe dat er meer contact zal zijn met ambtenaren, waardoor het risico op corruptie en onverantwoorde verkooppraktijken toeneemt. Het bedrijf hanteert wel enig beleid en systemen om deze risico's te beperken, maar heeft geen concurrenten. We zullen Gerresheimer aansporen om een mondiale aanpak van corruptie uit te rollen waar zowel leveranciers en aannemers als werknemers bij betrokken worden.
GlaxoSmithKline PLC	VK	Gezondheidszorg	We zijn in 2017 opnieuw diepgaand in gesprek gegaan met GlaxoSmithKline over een aantal essentiële kwesties, te weten: 1) bedrijfsethiek en 2) werkwijzen ten aanzien van de prijsstelling van medicijnen. Het bedrijf heeft een aanzienlijke verbetering doorgevoerd in zijn houding ten aanzien van de vergoeding voor uitvoerende bestuurders - iets waar we sinds 2016 op hebben aangedrongen. Het bestuur heeft onze feedback overgenomen en de performance multiplier uit het jaarlijkse bonusplan verwijderd die ertoe geleid had dat de beloningen opliepen. Op de jaarlijkse vergadering van aandeelhouders die in 2017 plaatsvond, kon het voorstel voor de beloning van uitvoerende bestuurders onze goedkeuring wegdragen en konden we uiteindelijk alle voorstellen van het management ondersteunen. Het bedrijf heeft grote stappen gezet om werkwijzen door te voeren die ervoor moeten zorgen dat controverses rondom schending van bedrijfsethiek en compliance, waar het in het verleden mee kampte, beperkt blijven. Echter, we zijn er nog niet helemaal van overtuigd hoe prestaties op deze gebieden op transparante wijze gekoppeld zijn aan beloningsgerelateerde resultaten van bestuurders en werknemers. Bovendien sleept GSK andere grote internationale farmaceutische bedrijven mee in zijn prijsstelling van medicijnen. We zullen dan ook in 2018 intensief in gesprek blijven met dit bedrijf.
HSBC Holdings PLC	VK	Financiële sector	We zijn in 2017 10 keer in gesprek gegaan met de bank over zijn compliancetoezicht, cybersecurity en milieufinanciering. We zijn nog steeds tevreden over de proactieve manier waarop HSBC de laatste jaren in gesprek ging met beleggers en over de vooruitgang die het bedrijf op een aantal terreinen heeft geboekt. De bank heeft duidelijk het voortouw genomen op sommige onderwerpen zoals het beheer van cyberrisico's en governanceprocedures, en heeft onlangs toezeggingen gedaan om milieufinanciering te ondersteunen. Hoewel de bank voldoet aan de eisen van de Deferred Prosecution Agreement die in 2012 door de Amerikaanse toezichthouders is vastgesteld, zijn we van mening dat de herziening van het complianceraamwerk en de zakelijke werkwijzen van de bank als werk in uitvoering moet worden beschouwd. Dit gezien de recente beschuldigingen dat de bank betrokken zou zijn bij corruptie in Zuid-Afrika, wat ons eraan herinnert dat de bank wereldwijd actief is en het risico op financiële criminaliteit dus hoog is. We houden HSBC dan ook op de prioriteitenlijst voor het komende jaar en zullen het bedrijf nauwlettend volgen.
International Consolidated Airlines Group SA	VK	Industriële sector	Als houdstermaatschappij van vier Britse en Europese luchtvaartmaatschappijen krijgt IAG bij het integreren van haar nieuwe ondernemingen te maken met risico's rond het personeelsbeleid. Het bedrijf heeft onlangs een vijfde luchtvaartmaatschappij aangekocht. Gezien het feit dat het doorgaat met zijn plannen om de exploitatiekosten terug te dringen en gelet op de arbeidsconflicten van de laatste jaren, zullen we met het bedrijf in gesprek gaan om erachter te komen hoe het deze risico's weet te beperken. Daarnaast was er eerder dit jaar sprake van vluchtonderbrekingen bij British Airways vanwege een systeemuitval. We willen daarom weten welke programma's er sinds dit incident zijn ingevoerd. Tot slot willen we het bestuur stimuleren om ervoor te zorgen dat de bestuursleden niet overwerkt raken en voldoende tijd en energie hebben om hun plichten te vervullen.
ITC Ltd	IN	Niet-duurzame consumptiegoederen	De onderneming koopt het grootste deel van haar natuurlijke grondstoffen (d.w.z. landbouwgrondstoffen) via door de overheid gecontroleerde handelsplatforms en de open markt. Hierdoor kan moeilijk worden vastgesteld welke potentiële ESG-risico's er bestaan in de toeleveringsketen, zoals kinderarbeid en/of dwangarbeid en watergebruik. Wij zijn voornemens ITC te benaderen om te vernemen hoe de onderneming deze uitdagingen oppakt. We zullen ook met de onderneming in gesprek gaan over haar strategie voor risicobeperking en het benutten van de kansen die voor haar voedingsproducten worden gecreëerd door gezondere eetrends.
Johnson & Johnson	VS	Gezondheidszorg	Sinds er de afgelopen jaren een wijziging heeft plaatsgevonden qua vertegenwoordiging naar de beleggers toe, is de Amerikaanse gezondheidszorggigant Johnson & Johnson minder ontvankelijk voor diepgaande discussies over een breed scala aan ESG-kwesties dan voorheen. Onze focus lag in 2017 op de volgende gebieden: 1) productkwaliteit; 2) corporate governance; en 3) prijsstelling van medicijnen. We hebben uitgebreid door de Verenigde Staten gereisd en tijdens de gesprekken werd ons duidelijk dat er het afgelopen jaar flink wat minder producten waren teruggeroepen. Daarnaast was Johnson & Johnson een van de weinige farmaceutische bedrijven die een rapport gepubliceerd hadden over hun werkwijzen ten aanzien van de prijsstelling van medicijnen - iets wat we toejuichen. Er is echter veel te weinig vooruitgang geboekt in het hervormen van de werkwijzen ten aanzien van de beloning van uitvoerende bestuurders en de langetermijn incentiveregeling voldoet bij lange na niet aan onze verwachtingen - vooral gezien de verbeteringen die het afgelopen jaar bij andere grote Amerikaanse bedrijven plaatsvonden. Door zijn wereldwijde aanwezigheid, het grote scala aan producten en diensten, en de omvang en marktpositie van het bedrijf, waardoor het in hoge mate is blootgesteld aan ESG-risico's, zijn we nog steeds bezorgd over het gebrek aan transparantie rondom zijn prestaties op een reeks ESG-kwesties. We blijven in 2018 intensief in gesprek met dit bedrijf.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
Kerry Group PLC	IE	Niet-duurzame consumptiegoederen	Wij hebben de Kerry Group geprioriteerd voor 2108, een voortzetting van het in 2017 in gang gezette engagement. Wij blijven met de onderneming in gesprek over haar milieubewuste en sociale beheer van de toeleveringsketen.
Keyence Corp	JP	Informatietechnologie	Ondanks herhaalde pogingen van onze kant om meerdere jaren op rij het gesprek aan te gaan, was dit zeer succesvolle Japanse technologiebedrijf terughoudend wat het doorvoeren van wezenlijke hervormingen in zijn governancepraktijken betreft. Omdat het bedrijf de afgelopen jaren niet op onze engagementinspanningen is ingegaan, hebben we andere grote Japanse bedrijven op de prioriteitenlijst voor deze kwestie gezet. Sindsdien zijn de governancepraktijken in heel Japan zichtbaar verbeterd. Hiermee staat Keyence op dit punt nu duidelijk op achterstand in de markt. Het bedrijf houdt zich alleen nog aan de Japanse Corporate Governance Code op gebieden als de onafhankelijkheid van het bestuur. Op andere gebieden baart het ons zorgen dat het bedrijf weinig moeite heeft gedaan om het standpunt van minderheidsaandeelhouders mee te laten wegen in beslissingen van het bestuur. Ook de kapitaalefficiëntie roept vraagtekens op, aangezien het bedrijf buitensporige hoeveelheden liquide middelen op de balans laat staan. Een echte verklaring hiervoor heeft het bedrijf niet gegeven, het heeft ook geen duidelijke stappen gezet om noemenswaardige fusies en overnames te realiseren of geld terug te geven aan beleggers. We hebben jarenlang gestemd tegen dit besluit om weinig dividend uit te keren, en de laatste jaren was het aantal tegenstemmen behoorlijk hoog (31% in 2016) – maar niets wijst erop dat het bedrijf bezig is hervormingen door te voeren. Om deze redenen zullen we het engagement met Keyence in 2018 prioriteren.
L Brands Inc	VS	Consumentenproducten	Er is bij Amerikaanse merkeigenaars en detailisten sprake van relatief slecht beheer van milieukwesties en sociale aangelegenheden. L Brands betreft goederen van ondernemingen over de hele wereld inclusief Sri Lanka, India en China en hoewel de onderneming een gedragscode voor leveranciers hanteert, levert zij geen enkel bewijs van de naleving van deze gedragscode. Daarnaast verstrekt de onderneming geen informatie over gebruik van duurzame grondstoffen. Wij hebben ook vastgesteld dat de gemiddelde functietermijn van de leden van de raad van bestuur 20 jaar is, en dat de CEO al sinds 1963 in functie is. Ons engagement in 2018 richt zich op stimulering van het beheer van milieukwesties en sociale aangelegenheden in de toeleveringsketen van de onderneming, alsook verjonging van de raad van bestuur en opvolgingsplanning voor de functie van CEO.
Martin Marietta Materials Inc	VS	Basismaterialen	Martin Marietta loopt iets minder ESG-risico's dan vele van zijn concurrenten in de bouwmaterialensector. Dit komt doordat het bedrijf slechts in geringe mate betrokken is bij de productie van cement, een van de meest grondstoffen- en energie-intensieve bouwmaterialen. Toch doet Martin Marietta Materials niet echt veel om de nadelige gevolgen van zijn winningsactiviteiten voor de biodiversiteit en het bestaande landgebruik te beperken. Bovendien lijkt zijn milieubeheer grotendeels gebaseerd te zijn op compliance en ontbreekt het aan transparantie wat betreft belangrijke graadmeters zoals waterverbruik, uitstoot van broeikasgassen en gevaarlijke afvalstoffen. We zullen dan ook voortbouwen op ons engagement in 2017 en het bedrijf blijven aansporen om proxy access in te voeren, nadat een voorstel van aandeelhouders hiertoe door een meerderheid is gesteund tijdens de aandeelhoudersvergadering van 2017.
McDonald's Corp	VS	Consumentenproducten	Samen met andere beleggers hebben wij McDonald's benaderd over de kwestie van personeelsbeheer in haar toeleveringsketen. De onderneming was graag bereid de operationele arbeidsaspecten van haar toeleveringsketens te bespreken. McDonald's heeft een klein aantal leveranciers met wie zij een langtermijnrelatie onderhoudt, en wij hebben aangedrongen op aanwending van deze invloed om duurzame werkmethoden te bevorderen. De onderneming erkende dat zij onvoldoende doet aan informatievervalsing en liet ons weten dat zij werkt aan verbetering op dit punt. Wij hebben een gesprek aangevraagd om ook een milieubewust beheer van de toeleveringsketen te bespreken en zullen daarbij ook plastic materialen en verpakkingen ter sprake brengen. Wij handhaven de onderneming daarom op de prioriteitenlijst 2018.
Mettler-Toledo International Inc	VS	Gezondheidszorg	Na een reeks spraakmakende incidenten is er veel aandacht voor anti-corruptiesystemen in de gezondheidszorg. Ruim een derde van de werknemers van Mettler-Toledo is gevestigd in opkomende markten. Hierdoor is er meer contact met ambtenaren en neemt het risico op corruptie en onverantwoorde verkooppraktijken toe. Het bedrijf hanteert wel enig beleid en systemen om deze risico's te beperken, maar heeft geen concurrenten. We zullen Mettler-Toledo aansporen om een mondiale aanpak van corruptie uit te rollen en de beloningsstructuur te verbeteren, om zo een verantwoorde verkoop van zijn producten te stimuleren, evenals prestatiebeloning op bestuurlijk niveau.
Mylan NV	VS	Gezondheidszorg	De Amerikaanse farmaceutische industrie is in een kwaad daglicht komen te staan naar aanleiding van een serie exorbitante prijsverhogingen van behandelingen. Bedrijven moesten zich voor het Congres verantwoorden en werden scherp bekritiseerd vanwege hun werkwijze. De ophef richtte zich voor een groot deel op Mylan, een Amerikaanse producent van generieke geneesmiddelen, omdat deze de prijs van EpiPen (een generiek merkproduct van Mylan) in minder dan tien jaar tijd had vervijfvoudigd. (EpiPen is een adrenaline-injector om anafylactische shock te bestrijden.) Het bedrijf heeft veel te lijden gehad van door beleggers en volmachtadviseurs aangezwengelde en met veel publiciteit omgeven campagnes waarin werd opgeroepen bestuurders te ontslaan vanwege ontoereikend risicotoezicht en bedenkelijke beloningspraktijken. Uit onze gesprekken met het bedrijf werd duidelijk dat het niet bereid is verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de geuite kritiek en de schuld afwentelt op andere partijen in de medische sector. Het bedrijf heeft zijn say-on-pay stem op de aandeelhoudersvergadering verloren. Omdat de manier waarop het bedrijf op de besproken kwesties reageert ons grote zorgen baart, hebben we besloten de dialoog met Mylan 2018 te prioriteren.
Nestle SA	CH	Niet-duurzame consumptiegoederen	Wij hebben Nestle voor 2018 geprioriteerd in verband met het voedingsprofiel van haar productportefeuille en haar verkoop- en marketingstrategieën voor deze producten. We zullen de onderneming ook aanspreken op haar strategieën met betrekking tot wegwerpplastic en de uitbreiding van haar activiteiten op het gebied van gebotteld water.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
Novartis AG	CH	Gezondheidszorg	We zijn met de Zwitserse farmaceutische gigant intensief in gesprek gebleven over een breed scala aan essentiële ESG-kwesties, waaronder: 1) bedrijfsethiek en bedrijfscultuur; 2) prijsstelling van medicijnen; 3) fiscale praktijken en rapportage; en 4) corporate governance. Ook brachten we opkomende kwesties zoals waterrisicobeheer ter sprake. Het bedrijf is zeer ontvankelijk voor dialoog en vraagt de kern van de beleggersbasis actief naar hun standpunt. Wat dit betreft neemt Novartis in onze ogen een leidende positie in te midden van zijn concurrenten. Het is een van de weinige farmaceutische bedrijven die een rapport gepubliceerd hadden over hun werkwijzen ten aanzien van de prijsstelling van medicijnen – iets wat we toejuichen. Er is echter onvoldoende vooruitgang geboekt in het hervormen van de werkwijzen ten aanzien van de beloning van uitvoerende bestuurders. Ook is er te weinig overeenstemming tussen beloning en prestatie om op steun te rekenen tijdens de aandeelhoudersvergadering. Ondanks verbeteringen in de werkwijze en rapportage ten aanzien van het ESG-risicobeheer, is Novartis in hoge mate blootgesteld aan ESG-risico's door zijn wereldwijde aanwezigheid, het grote scala aan producten en diensten, en zijn omvang en marktpositie. We zijn er nog niet helemaal van overtuigd dat het bedrijf de vele controverses op het gebied van ESG waar het de afgelopen jaren mee te maken kreeg, heeft opgelost en blijven ook in 2018 intensief met hen in gesprek.
POSCO	ZK	Basismaterialen	Het ESG-profiel van Posco kent twee gezichten. Het bedrijf past state of the art normen en praktijken toe op het vlak van duurzaamheid, maar blijft omgeven door controverses. Vooral wat betreft corruptie en de relatie met lokale gemeenschappen kan het rekenen op aanhoudende kritiek, variërend van beschuldigingen van kinderarbeid bij de katoenactiviteiten van POSCO Daewoo in Oezbekistan, tot mensenrechtenschendingen in verband met de aanleg van de Shwe-gaspijpleiding in Birma en gedwongen verhuizing en mensenrechtenschendingen in verband met de bouw van een staalfabriek in de Indiase staat Odisha ter waarde van 12 miljard USD. In ons engagement met het bedrijf zullen we deze kwesties ter sprake brengen en vragen om normen en werkwijzen voor goede beheerpraktijken.
Reckitt Benckiser Group PLC	VK	Niet-duurzame consumptiegoederen	Wij hebben Reckitt Benckiser (RB) voor 2018 geprioriteerd, voornamelijk vanwege de overname in 2017 van een van de grootste fabrikanten van vervangingsmiddelen voor moedermelk, Mead Johnson (MJ). MJ is verwikkeld in een zich voortslepende controverse over verontreinigde Enfamil-zuigelingsvoeding en de onderneming presteert met haar vervangingsmiddel voor moedermelk slecht op de Access To Nutrition Index. In deze Index worden de zes grootste fabrikanten van vervangingsmiddelen voor moedermelk beoordeeld op hun beleid, managementsystemen en naleving van de wet en nationale regelgeving. Als gevolg van de slechte score in deze index staat RB bloot aan potentiële risico's op het gebied van productkwaliteit, productveiligheid en reputatieschade wanneer er geen nieuwe systemen worden geïmplementeerd. Wij zullen nagaan hoe RB van plan is het beleid en de managementsystemen van MJ bedrijfsbreed te verbeteren en hoe de onderneming in de toekomst problemen met de productkwaliteit wil voorkomen. Daarnaast zullen wij focussen op dierenwelzijn en corporate governance. Bij ons eerdere engagement was de onderneming heel bereidwillig om mee te werken, dus we hopen ook in 2018 een dialoog tot stand te kunnen brengen.
Roche Holding AG	CH	Gezondheidszorg	In ons engagement met Roche in 2017 stond de manier centraal waarop het bedrijf de toegang tot geneesmiddelen benadert. De inzet van het bedrijf voor duurzaamheid en transparantie werd twijfelachtig toen zij weigerden deel te nemen aan de laatste Access to Medicine Index. Reden hiervoor was dat oncologische behandelingen geen deel uitmaakten van het toetsingskader. Roche bleef bij zijn standpunt, ondanks herhaalde verzoeken van een grote groep beleggers om aan de Index deel te nemen. We vonden dit erg jammer maar het bedrijf heeft sindsdien gaandeweg onze feedback ter harte genomen en zich meer bereid getoond om mee te praten over toegangsgerelateerde kwesties. We mochten Roche op ons kantoor verwelkomen bij een dagvullende workshop waar nog tien andere internationale farmaceutische bedrijven aan deelnamen. Roche gaf een gedetailleerde en boeiende presentatie van zijn plannen op dit gebied. We blijven in gesprek met het bedrijf over deze kwestie met het oog op de komende publicatie van de Index in het najaar van 2018. Daarnaast plaatsen we nog steeds vraagtekens bij wat het bedrijf vindt van de prijsstelling van medicijnen in de Verenigde Staten en hoe het die prijsstelling momenteel benadert. Om deze redenen blijft Roche een van onze engagementprioriteiten in 2018.
Royal Dutch Shell PLC	NL	Energie	Eind 2017 maakte Shell doelstellingen bekend die de netto ecologische voetafdruk van haar energieproducten voor 2050 met de helft zouden moeten verminderen, met een tussentijdse doelstelling van 20% reductie in 2035. Deze cijfers zijn afgestemd op de bredere politieke verbintenissen van de Klimaatovereenkomst van Parijs om de opwarming van de aarde ruim onder 2° Celsius te houden. Met de uitbreiding van het bereik van haar emissiedoelstellingen naar emissies die samenhangen met de verbranding van olie en gas (de zogenoemde scope 3 emissies) geeft Shell gehoor aan een van de belangrijkste verzoeken die wij de onderneming in de loop der jaren hebben voorgelegd. Dit neemt de druk van de ketel in de volgende ronde van het in toenemende mate openbare debat over de verantwoordelijkheid van Shell om proactiever te handelen in het tegengaan van klimaatverandering. In vergelijking met haar concurrenten kan deze poging tot het definiëren van emissiedoelstellingen voor een product worden aangemerkt als een precedent die zonder twijfel opvalt als een belangrijke en positieve koerswijziging in de klimaatgerelateerde verslaggeving. Er zijn nog een aantal openstaande vragen die wij Shell hebben voorgelegd, met name de vraag in hoeverre haar methodologie ten aanzien van haar netto ecologische voetstap kan worden toegepast om de naleving te testen van het energietraject dat een maximale opwarming van 2 graden stipuleert. Ondanks deze onbeantwoorde vragen waarderen wij de bekendmaking van Shell echter als een cruciale stap. Deze stap levert een bijdrage aan het bespoedigen van onze dialoog met ondernemingen in alle sectoren over de mogelijkheden tot het formuleren van realistische en ambitieuze doelstellingen voor het tegengaan van klimaatverandering. Vanwege de koploperspositie die Shell inneemt op het gebied van klimaatrisicobeheer handhaven wij de onderneming op de prioriteitenlijst 2018.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
Ryanair Holdings PLC	IE	Industriële sector	Ryanair is al enige tijd verwickeld in controverses omtrent zijn arbeidspraktijken. Nu het Europees Hof van Justitie zich heeft uitgesproken over de geschikte jurisdictie bij arbeidsgeschillen en Ryan Air recentelijk de vakbonden heeft erkend, willen we weten welke risico's zijn vastgesteld en hoe het bedrijf van plan is deze risico's te beperken. Daarnaast hebben we vragen over de corporate governance. We willen het bedrijf aanmoedigen een opvolgingsplan op te stellen en bekend te maken, en te bespreken wat de beste werkwijze is met betrekking tot bestuurseffectiviteit. Verder is het al een aantal jaren voor ons onmogelijk om voorstellen van het management aangaande beloning te ondersteunen. Op dit punt valt er veel te verbeteren in de informatieverstopping over onder meer de prestatie maatstaven waar de beloning van uitvoerende bestuurders op gebaseerd is.
Sage Group PLC/The	VK	Informatietechnologie	Voor Sage Group, een internationaal software- en servicebedrijf dat beheeroplossingen voor het bedrijfsleven ontwikkelt, liggen de kansen voor het oprapen (met name op het gebied van clouddiensten). Maar dit brengt ook risico's met zich mee op het vlak van cybersecurity en ontwikkeling van menselijk kapitaal. Daarnaast zullen we met het bedrijf in gesprek gaan over zijn fiscale regelingen vanwege de kennelijke 'tax gap' van het bedrijf. Ook zullen we de vaardigheden van het bestuur ter sprake brengen gezien de snel veranderende omgeving waarbinnen het actief is.
Samsung Electronics Co Ltd	KR	Informatietechnologie	Er ging in 2017 nauwelijks een maand voorbij of Samsung kwam wereldwijd in het nieuws vanwege strubbelingen in het bestuur. Begin 2017 namen we contact op met het bedrijf om naar de bestuurseffectiviteit te informeren en te vragen naar hun beleid voor ketenbeheer, waarin arbeidsmigranten centraal staan. Het bedrijf vertelde vrij open over de uitdagingen op dit gebied en merkte op dat het voor een succesvolle implementatie van het beleid van cruciaal belang is dat het toezicht erop wordt voortgezet. Gezien de zorgen die er in de markt bestaan, hebben we ervoor gekozen ons bij een groep beleggers aan te sluiten om het bedrijf gezamenlijk aan te spreken op veranderingen in management en bestuur, op kwesties rondom bestuurseffectiviteit en op de opvolgingsplannen. Omdat dit proces nog steeds gaande is, houden we het bedrijf op onze prioriteitenlijst voor 2018. Verder blijven we in 2018 in gesprek met Samsung over zijn beleid en procedures aangaande cybersecurity.
SAP SE	DE	Informatietechnologie	Hoewel dit Duitse softwarebedrijf een solide ESG-beleid lijkt te voeren, werd het eind 2017 getroffen door een omkopingsschandaal in verband met zijn activiteiten in Zuid-Afrika. De Amerikaanse overheid doet momenteel onderzoek naar dit schandaal. SAP heeft inmiddels stappen ondernomen om het management in de regio te vervangen en verkoopcommissies te betalen voor deals in de publieke sector, maar zal nog steeds in de loop van dit jaar zijn interne compliancebeleid en processen moeten herzien om risico's in de toekomst te beperken. Daarnaast maken we ons nog altijd zorgen over de beloningsregelingen die het bedrijf voor uitvoerende bestuurders hanteert. Het bedrijf ziet de noodzaak van verbetering niet in, ondanks hevige protesten die aandeelhouders op de vergadering van 2016 en 2017 hebben geuit. Tot slot zullen we ons richten op vernieuwing van het bestuur, omdat we drie van de acht niet-uitvoerende bestuursleden als niet-onafhankelijk beschouwen omdat zij al lange tijd zitting hebben in het bestuur.
Solvay SA	België	Basismaterialen	Solvay is een Belgische producent van chemische oplossingen met de hoogste intensiteit van broeikasgassen in de sector. Het bedrijf is doende de broeikasgasintensiteit te verlagen door wijzigingen aan te brengen in zijn productportefolio en door programma's voor energie-efficiëntie te volgen. Het bedrijf heeft ambitieuze doelen vastgesteld om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren. Ons engagement in 2018 zal zich toespitsen op de uitvoering van programma's om deze doelen te behalen. Daarnaast zullen we met het bedrijf in gesprek gaan over de regulatorische risico's van producten die het bedrijf levert aan de zwaar gereguleerde voedingsmiddelen- en luchtvaartsector.
Toray Industries Inc	JP	Basismaterialen	We voeren al jaren een intensieve dialoog met dit Japanse bedrijf in geavanceerde materialen over het onderwerp governance. Toray Industries behoort tot de meest invloedrijke bedrijven in Japan en neemt van oudsher het voortouw binnen de krachtige Keidanren-lobby, die geruime tijd een front vormde tegen hervorming van corporate governance in de gesloten directiekamers van Japan Inc. Ondanks de ingrijpende veranderingen die de laatste jaren in de markt als geheel hebben plaatsgevonden – met name sinds de invoering van de Corporate Governance Code in 2015 – houdt Toray nog altijd vast aan verouderde en ineffectieve bestuurspraktijken. We hebben het bedrijf bij diverse gelegenheden in Tokyo ontmoet, maar het weigerde stevast om af te wijken van de gekozen wijze van ondernemingsbestuur. Het bestuur weerspiegelt de complexe bedrijfsstructuur en bestaat uit 25 leden, het is dus te groot om efficiënte besluitvorming mogelijk te maken. Er hebben slechts twee onafhankelijke bestuurders zitting in het bestuur. De rest bestaat uit interne uitvoerend bestuurders die verschillende bedrijfsonderdelen vertegenwoordigen. Omdat we met de dialoog geen wezenlijke vooruitgang hebben geboekt, waren we aanvankelijk van plan ons engagement met Toray in 2018 geen prioriteit meer te geven. Eind 2017 raakte het bedrijf echter in opspraak vanwege vervalsing van gegevens. We hebben het bedrijf van advies gediend over belangrijke hervormingen van de governance en het toezicht op deze praktijken. De reactie van Toray was positief; het bedrijf bood aan dat we begin 2018 een diepgaand gesprek konden hebben met een senior bestuurslid. We zien dus eindelijk tekenen dat er mogelijk iets gaat veranderen en zullen onze intensieve dialoog in 2018 voortzetten.
UniCredit SpA	IT	Financiële sector	We hebben in het verleden met de grootste bank van Italië gesproken over corporate governance, beloning van uitvoerende bestuurders, human capital management en zaken rondom cybersecurity. In 2017 kreeg de bank echter te maken met een beveiligingslek waarbij de gegevens van 400.000 klanten zijn gestolen door een derde partij. Een teken dat er op dit punt nog werk aan de winkel is voor het bedrijf. Omdat dit onderwerp van groot belang is binnen de banksector, zullen we ons vooral richten op de beheersing van cyberrisico's door de bank en dan met name op bestuurstoezicht en rapportage, en zullen we volgen hoe de actualisering van de IT systemen vordert als onderdeel van het programma "Transform 2019" dat door de bank is aangekondigd.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
Universal Robina Corp	PH	Niet-duurzame consumptiegoederen	URC is de grootste onderneming in JG Summit Holdings, een van de grootste conglomeraten van Zuidoost-Azië. De CEO van URC is ook CEO van drie andere ondernemingen in het conglomeraat, die ieder in een andere sector actief zijn. De prestaties van URC voldoen al bijna twee jaar niet aan de markt- en managementverwachtingen, en sterk leiderschap is van essentieel belang om de prestaties te verbeteren. Wij zullen deze onderneming daarom benaderen om onze bezorgdheid uit te spreken en te informeren of de CEO wel voldoende tijd en energie heeft om zijn functie naar behoren uit te voeren. Andere kwesties die wij ter sprake zullen brengen, zijn de methoden die worden gehanteerd om het gebruik van duurzame materialen te verzekeren, ook op het gebied van voeding, inkoop van grondstoffen en verslaglegging.
US Bancorp	VS	Financiële sector	We hebben dit jaar acht keer met de bank gesproken. De hoofdonderwerpen waren de aanhoudende aanwezigheid van langzittende bestuursleden en bezorgdheid over de beloningsregelingen voor uitvoerende bestuurders. De bank is van plan het bestuur over twee jaar te vernieuwen op het moment dat sommige leden verplicht met pensioen gaan. Dat duurt ons te lang. Wat de beloning betreft heeft het bedrijf dit jaar enkele veranderingen ten goede doorgevoerd, onder meer door de prestatieperiode voor beloning in aandelen te verlengen en de doelen nauwkeuriger af te stemmen op het aangekondigde ondernemingsplan. We blijven dan ook bij ons standpunt dat de jaarlijkse bonus te sterk afhankelijk is van winstmaatstaven. Anders dan bij de concurrenten wordt bij deze maatstaven geen rekening gehouden met de financiële gezondheid van de bank. Dit blijft dus een punt van zorg, we willen dan ook het bedrijf op de prioriteitenlijst voor het komende jaar houden en het gesprek over deze onderwerpen voortzetten.
VF Corp	VS	Consumentenproducten	Deze Amerikaanse onderneming die gespecialiseerd is in kleding en schoenen heeft meer dan 20 kleding-, schoenen- en accessoiremerken in eigendom. Goed milieubeheer is van essentieel belang voor een bedrijf als VF Corp, dat sterk afhankelijk is van natuurlijke hulpbronnen zoals water en dat veel afval produceert. De onderneming maakt geen informatie bekend over haar bedrijfsprestaties of doelstellingen op het gebied van water- en afvalbeheer. Hoewel wij ons bewust zijn van het feit dat de raad van bestuur onlangs van samenstelling is veranderd en dat er de afgelopen jaren vier onafhankelijke bestuurders zijn benoemd, zouden wij graag zien dat de verplichte pensioenleeftijd voor raadsleden wordt afgeschaft en dat er een zittingsperiode van maximaal 12 jaar wordt ingevoerd. Wij zijn van mening dat bestuurders die al lange tijd zitting hebben in de raad van bestuur voorbij dit punt de onafhankelijkheid en objectiviteit van de raad en haar kerncommissies niet kunnen garanderen. In 2018 zullen wij bij de onderneming aandringen op bekendmaking van groepsbrede gegevens over haar milieuprestaties, en op het benoemen van nieuwe raadsleden.
Volkswagen AG	DE	Consumentenproducten	Sinds het dieselschandaal richt ons engagement zich op hervorming van de corporate governance en versterking van de interne controles. De met veel publiciteit omgeven bekendmakingen van VW en andere autofabrikanten in de tweede helft van 2017 over hun ambities om voertuigen die rijden op alternatieve brandstoffen te produceren en de CO ₂ -uitstoot terug te dringen, klinken veelbelovend. Met name als gevolg van het dieselschandaal lijkt de potentiële verschuiving naar een massamarkt voor elektrische voertuigen in een stroomversnelling te zijn terechtgekomen. Hoewel wij deze algemene inzet voor de productie van voertuigen met een lagere CO ₂ -uitstoot toejuichen, bestaat er nog steeds aanzienlijke onzekerheid over de vereiste ambitie met betrekking tot emissiedoelstellingen en implementatierisico's. Wij handhaven daarom deze onderneming op de prioriteitenlijst 2018. Wij concentreren ons daarbij op de volgende kwesties: in hoeverre nieuwe emissietests de huidige uitstootprestaties van de voertuigen zullen beïnvloeden en herziening van de toekomstgerichte doelstellingen tot gevolg zullen hebben, en de mate waarin deze doelstellingen voldoende sterk zullen blijken om de emissievoetstap van de transportsector in lijn te brengen met de toezegging de opwarming van de aarde te beperken tot 2 graden Celsius. Een andere vraag die wij willen voorleggen betreft de mate waarin VW in staat zal zijn haar verouderde bedrijfsvoering gericht op de verbrandingsmotor op de lange termijn af te bouwen en wat de sociale en financiële kostprijzen daarvan zal zijn.
Walmart Inc	VS	Niet-duurzame consumptiegoederen	We hebben een bevredigende vergadering gehad met Wal-Mart, met als gespreksonderwerp governance-factoren en de vooruitgang die is geboekt dankzij de \$ 2,7 miljard die in 2015 is geïnvesteerd in personeelstrainingen en technologie. Wij hebben de onderneming verzocht benchmarkingcriteria bekend te maken aan de aandeelhouders en zullen dit in 2018 blijven volgen. De onderneming wordt gehandhaafd als prioriteitsonderneming.
Waste Connections Inc	VS	Industriële sector	Er heeft een aantal incidenten plaatsgevonden met betrekking tot veiligheid en gezondheid, waarvan de meest recente fataal is afgelopen. We zullen met het bedrijf in gesprek gaan over zijn werkwijzen ten aanzien van veiligheid en gezondheid en hopen zo meer inzicht te krijgen in hoe het management wordt gestimuleerd om de veiligheids- en gezondheidsrisico's te beperken. Bovendien willen we het bedrijf - hoewel het enige informatie verschaft over milieurisicobeheer - aanmoedigen informatie te verstrekken over het afvalbeheerbeleid. Ook verwachten we dat een bedrijf van deze omvang meer informatie verschaft over de doelstellingen en strategie die het hanteert om de koolstofemissie te beperken.
Wells Fargo & Co	VS	Financiële sector	Het eerste halfjaar was het bedrijf terughoudend om in gesprek te gaan, wat voor ons teleurstellend was. Maar tegen het einde van die periode veranderde hun houding en stelde de bank zich bescheidener op en gaf meer openheid over de vooruitgang die bij de hervormingen is geboekt. Ondanks het aanvankelijke gebrek aan betrokkenheid blijkt nu dat zij achter de schermen druk in de weer zijn geweest met het centraliseren van de afdelingen die zich bezighouden met risicobeheer, personeel en communicatie, waardoor het toezicht op activiteiten verbeterde en een omslag in de bedrijfscultuur heeft plaatsgevonden. Rond die tijd heeft het bedrijf aangekondigd dat het bestuur in twee fasen zal worden vernieuwd, waarbij vele langzittende bestuursleden zullen vertrekken, terwijl de vereiste vaardigheden behouden blijven. Wel waarschuwde het bedrijf dat het niet is uitgesloten dat er gedurende het huidige herzieningsproces nog andere problemen de kop opsteken als gevolg van legacy cross-sellingpraktijken. We willen dit bedrijf dan ook op de prioriteitenlijst voor 2018 houden en de dialoog met het bedrijf voortzetten om op de hoogte te blijven van hun vooruitgang op alle hiervoor genoemde terreinen.

Onderneming	Land	Sector	Doelstelling
Western Union Co/The	VS	Informatietechnologie	Dit Amerikaanse softwarebedrijf heeft in 2017 een boete van 586 miljoen dollar aan de Amerikaanse overheid betaald en een deferred prosecution agreement (DPA) voor drie jaar gesloten vanwege beschuldigingen dat het consumentenfraude zou faciliteren door geen beleid tegen witwassen in te voeren en te handhaven. Bij ons engagement met het bedrijf zullen we de nadruk leggen op de vorderingen die het bedrijf maakt bij het nakomen van de eisen die in de DPA worden gesteld om het toezicht op agenten en de bescherming van klanten te verbeteren. Daarnaast zullen we aandacht besteden aan de opvolgingsplannen van het bestuur. Een aantal belangrijke bestuursleden zullen er dit jaar namelijk al te lang zitting in hebben, zodat het bestuur dringend moet worden vernieuwd.
XPO Logistics Inc	VS	Industriële sector	XPO logistics heeft in 2016 twee grote overnames voltooid. We zijn dan ook van plan met het bedrijf in gesprek te gaan over de werkwijze ten aanzien van het personeelsbeleid en de vooruitgang die het heeft geboekt met het integreren van zijn personeelsbestand. Het bedrijf heeft enkele factoren beschreven die bij de Europese activiteiten van belang zijn om ESG-risico's te beperken. Het is echter onduidelijk hoe deze factoren van toepassing zijn in andere regio's, met name in de VS waar het bedrijf de meeste inkomsten genereert. We willen het bedrijf aansporen om meer informatie te verschaffen over ESG bij wereldwijde activiteiten. Verder hebben we een aantal vragen over corporate governance die te maken hebben met de beloningspraktijken van het bedrijf en de samenstelling van het bestuur.

Contact

BMO Global Asset Management - Nederland

 020-582 3000

 infol@bmogam.com

 bmogam.nl